

گول چنینه وه

له خه رمانی « هه نیا ته بو رینه » ی هه ژار

منتدی اقرأ الثقافی

الکتاب (شعری - فنی - قرآنی)

www.igra.ahlamontada.com

عبدوللا حسنه زاده

گول چنینهوه

له خرماني « هښانه بفرينه » ي هزار

عبدالاحسه ن زاده

Wêşanên APEC

Wêşan no: 86

GULÇINÎNEWE

Le xermanî "Henbane Borînê"y Hejar

Çapa yekemîn: Stockholm 1995

Nivîskar:

Abdullah Hasanzade

© APEC-Förlag

Navnîşana xwestinê:

Box 3318, S-163 03 Spånga/ Sweden

Tel: +46 8 761 81 18 * Fax: +46 8 761 24 90

ISBN: 91-87730-86-3

APEC

دهرباره‌ی ئەم نامیلکەیه

سالی ١٩٩٠ فەرھەنگی کوردی - کوردی - فارسیی « ھەنبانە بۆرینە » لە نووسینی نووسەر و شاعیر و کوردی زانی بەناویانگی کورد مامۆستا ھەژاری موکووریانی بلۆ بۆوھە و کەلتینیکی گەورە لە کتێبخانەی کوردی دا پەر کردوھە . بێ گومان زمان زانان و فەرھەنگ نووسان لەسەر فەرھەنگی ھەنبانە بۆرینە ھێندیک تی بینی یان ھیە و ڕەنگ بەشینگیشیان زۆر لە جێی خۆیان دا بن . بەلام پێم وابێ کەس نەکوویی لەو نێە کە فەرھەنگەکی مامۆستا ھەژار نەک ھەر تەواوترین فەرھەنگی کوردی یە کە تا ئێستا بلۆ کراوتوھە ، بەلکوو بە تەنیا زیاتر لە ھەموو فەرھەنگەکانی پێش خۆی وشەی کوردی لە دوو تۆنی بەرگەکانی دا جێ کردۆتوھە .

زۆر پێش دەرچوونی ھەنبانە بۆرینە مامۆستا بە نامە ناگاداری کردبووم کە بە نیازە نەو دیاری یە بەرخە پیشکەشی خوێنەرانی کورد بکا و تەنیا مانگیک پێش دەرچوونی بەرگی یەکمە فەرھەنگەکی بۆی نووسیبووم : « لەم بەیندا جزمی یەکمە فەرھەنگەکم چاپ کراوە و تەنیا جزمی دوھەمیش چاپ بکری . بە ھۆمێد بەم زوانە جزمی یەکمە

پن بگا . بویه نالیم پنو بگا ، منظورم نمیه که تو بهوردی لینی
 هلدروانی جا نهگر تووشی شتیک هاتی که لای توش بهی مانایه
 شتیک هبر ، من نم نویسیو، لای خوت یادداشتیان بکه چونکه نهی
 یکمین کاره لم باروه وا به پان و بهرینی دس پن کراوه . به لام
 ناتوانم بنژم سهری گیراوه . به هومینم بیفته بناغیه کی فرهنگی
 نواروژمان و دیاره دهین هرکس دهوانی له بهر خویره هولی بو بدا
 و تهاوی بکن .

کاتیکیش بهرگی بهکمی به دیاری بو ناردبووم له پیشکش
 کردنکی دا نو داوایی نوویات کردبووه که بیخوینموه و نهگر تووشی
 شتیک هاتم یادداشتی بکم و بوی بنژم . له سهر داوای ماموستا و
 هروا بو نهی بهلکوو شتیک لئ فیریم بهرگی بهکمی هنبانه بوزینم
 خوینده و نهی بهرچاوم کوت یادداشتم کرد و له گل نامیه یک بوم
 نارد. دیار بوو ماموستا تی بینی بهکانی منی به دل بیوون. بویه له
 وه لای نامیکم دا نویسیبوی : « نو نامی نوایت که به چنن
 وشای بهرخیره ناردبوت پنم گیشتم . زود زود سوپاست دهکم . به
 داخوه تا نیستا بهرگی بهرگی بهرگی هنبانه بوزینه له چاپ دونه چوه و
 کردوانته هاتهاتی رفی ، هر دهلین نم حفتهیه نا حفتهیه کی تر.
 بریا دهرچوویا و کاریکم بکردایه بوقی بنژیم. نو دهیش دیسان
 چاو منورم زود به وردی لینی ورد بیوه و تی بینی و تازمکانی خوقی
 بخیه سهر .

زود به داخوه پیش نهی بهرگی بهرگی نوهمم پن بگا ، ماموستا
 هزار مالوایی لئ خواستین و داخیکی گهری له سهر دلی هسوو
 نهیندارانی پیشکوتنی زمان و ندهیاتی کوردی دانا. بهی حالش هر
 لهر و هیاته کی ماموستا بهرگی بهرگی نوهمی هنبانه بوزینم خوینده و
 تی بینی بهکانی خوم له سهر یادداشت کرد. به لام نهی راست بی
 چونکه دم زانی نم چارهیان ماموستا نای بینی ، زود لینی بهگود
 نبووم و له ناکام دا زوریشم شتی تازه به بیردا نهات .

با لیزه‌دا نه‌وش تۆمار بکەم که به هاسانی ده‌توانم بلێم نه‌وه‌ی له هه‌نبانه بۆرینه‌دا هاتوه، لانی که‌م ۳۰٪ی بۆ من تازیه و نه‌م بیستوه و ئیستاش فیزی نه‌بووم. به‌لام به‌هر حال زه‌ینی بنیادم کۆمپیوتەر نه‌ و مرۆف هه‌رچه‌ندی زۆریش بزانی کاتیک زانراوه‌کانی ده‌خاته سه‌ر کاغه‌ز، هیندی شتی له بیر ده‌چی. هه‌ر بۆیه‌ش یه‌کی وه‌ک من توانیویه‌تی شتیک بخاته سه‌ر گه‌نجینه‌ی هه‌نبانه بۆرینه.

به‌هر حال، ئه‌و شتانه‌ی یادداشت‌م کردبوون هه‌روا مابوو نه‌وه و نه‌م ده‌زانی چی یان لێ بکەم. تا نه‌م نوایی یانه براده‌ریکی زۆر نزیک پێشنیاری پێ کردم ئیستا که ده‌رفه‌تی نه‌وه له کیس چوه‌و بۆ مامۆستایان بنێری، بۆ خۆت به‌ جیا چاپیان بکه‌ و بلاقیان بکه‌وه. نه‌گه‌رچی به‌ش به‌حالی خۆم شتکه‌م زۆربه‌لاوه نابوو و کال و کێچ بوو، به‌لام ئه‌و بڕایه‌م هینده‌ی لێ نوویات کردمه‌وه که قبوڵم کرد چاویکی پێدا بخشینمه‌وه و ناماده‌ی بکەم بۆ چاپ. ئیستاش که نه‌م دێرانه ده‌نووسم هیچ ده‌رویه‌کی روون بۆ چاپ و بلاق بوونه‌وه‌ی شک نابەم، جا بزانی چاره‌نووسی به‌ کۆی ده‌گا.

له سه‌ر نه‌م نامیلکه‌یه دوو شتی پێویست هه‌یه که باسیان بکەم :

۱- هه‌نبانه بۆرینه فهره‌نگی کوردی - کوردی - فارسی یه. به‌لام ئه‌و وشانه‌ی ئه‌من زیاده‌م کڕیوون (له‌ چهند جێ یه‌ک دا نه‌بی) ته‌نیا به‌ کوردی مانا کراونه‌وه. هه‌یه‌که‌شی نه‌وه بوو که له‌ کاره‌که‌م دا به‌ ته‌نیا بووم و نه‌م توانی به‌رامبه‌ری هه‌سوویان له‌ فارسی دا بنۆزمه‌وه. بۆ خۆشم له‌و که‌سانه‌م که له‌ کوردیییش دا رقم له‌ وشه‌ داتاشین ده‌بیته‌وه. بۆیه‌ هه‌زم نه‌کرد بۆ فارسی وشه‌ داتاشم.

۲- ئه‌و وشانه‌ی له‌م نامیلکه‌یه‌دا به‌رچاو ده‌که‌ون سه‌ی ده‌سته‌ن :

یه‌که‌م ئه‌وانه‌ن که له‌ هه‌نبانه بۆرینه‌دا نه‌هاتوون. ئه‌مانه‌ نووسراون و مانا کراونه‌وه و هیچ شتیکیان له‌ به‌رده‌م نه‌نووسراوه. ده‌سته‌ی نووه‌م ئه‌و وشانه‌ن که له‌ هه‌نبانه بۆرینه‌ دا هه‌ن، به‌لام له‌ کوردی دا مانای

دیکمشیان هیه . جگه لهوانه که مامۇستا هزار بۆی هیتاؤن . ئەم جۆره
 وشانە پاش مانا کردنەوه ئەم نیشانەیه (+) یان له پیش نووسراوه .
 سێهەم دەستە ئەوانەن که به باوەری من ماناکەیان له فەرھەنگەکی
 مامۇستا هزار دا به دروستی لیک نەراوەتەوه . له پیش ئەو جۆره
 وشانەش نیشانە (x) دانراوه . دیارە نەگەر وشەکانی ئەم دەستە
 بەو مانایەش هەبن که مامۇستا له هەمانە بۆرینەدا بۆی داناون ، ئەو دەم
 دەچنە پال دەستی دووھەم . چونکە لەو مانایانە که بۆم داناون به
 تەواوی دانیام .

هەرچۆنیک بێ فەزل و گەورەیی و هونەر بۆ مامۇستا هزارە و
 ئەوی من به زحمەت دەکرێ ناوی پاشەزۆکیشی لەسەر دانرێ . بەو
 ئاواتەم که ئەم کارەش خزمەتیکی بچووک به دووئەمەند بوونی زمانی
 کوردی و فەرھەنگی کوردی بکا .

نووسەر

١٩٩٤/١٠/١

پیتی ۶

- ناختلی : که چهلنیک که هموو سهری برینه .
- نادار : شوینوار: (ناداری بهسر پاداروه نه میشت) .+
- نارده برنج : برنجی هارداو .
- نارده توو : تووی وشکی هارداو .
- نارده نلک : هارداوی نوکی برژاو .
- ناژنه : داریکی کورته بالای قژنه، سر سوانهی خانووی پی دگرن .
- ناسنگر : وهستای دروست کردنی نامرازی ناسنه . وهستا خاله تایقیه کن ، نهک هموو ناسنگر نک . x
- ناسی : جیای سمخت و ناستمه ، (واته صعب العبور نهک مرتفع) . x
- ناشبه تال : برانی باراش له ناش .+
- ناشبه تهنووره : گمیه کی مندالانه . دهستی که به پیزه سهر پیکره دهنن، یکیش به سریانوه دهگه پی .
- دهستی که دیکه هول دهنن سواریان بن .
- نهگر وهستای دهستی بهکم شقی له

یهکیکیان هل دا بیان دهستی لی دا عنوان
 دادهن و دهستی یهکم سوار دهن.
 سمرناوه لا.

ناغلاغ :

سووتمان، ناگر له ولات بهربوون.
 شو میشهنگوینانن که له گهلی هل پراون و
 نازان رو له کوئی بکن.

ناگرکهوتنه :

ناللوری :

بریتی یه له بنیادهمی گللور و بینکاره.
 داریکه له گوی چومان دهری و همک لاولو له
 داری دیکه دهالنی.

ناللوری :

نالیزوک :

دو ژن که هریهکی ژنی برابهن کن : (غمی
 هری یه ، پر به نهسکوئی یه. غمی ناوجایه ،
 پر به دنیا یه) « فولکلور » .

ناوجا :

ناو ده لاندن : (کهشهکم ناوی دها) +
 ناو لی دهرچوون : (سهاوهرمه ناوی دها) +
 دراوسی، جیران.

ناو دان :

ناو دان :

ناوسی :

سنووری نینوان نووکیلگه نهگر بهرزیایی بی:
 (هرچی ناوهری بهم دیودایه می تویه) .
 پزدانی ژنه زاو.

ناوهری :

ناوهل منداال :

زهی یکه ناو درایی بو کینان، نهک زهی یه
 بهراو. x

ناویژه :

دریژهی سووتانه نهک داگیرسان : (چراکه هتا
 بیانی نایسا) داگیرسان یهکم هملکرانه. x
 بهلی.

نایسان :

ثم :

شو جینگاییه که هورنو پنی دا دهرهوا، نهک

نوردوویاز :

- نهر جي ۽ ڪه لني ڊهينٽيڪو. x
- نهرش : له تينوان وشڪ هه لاتوو : (نهرش نهرش يان
نهرش بوم) . +
- نهره خهرج : نهره ٻي جي خهرج دهڪا، (مُسرف).
- نهره : دهنگ داني ڪاروبهرخ ٻو هاريز و لي خهرينه. x
- نهره ڊاوڪو : بالندهيڪي ٻچوڪه ، له چولهڪه گهرهتره.
- نهره : نهرس و بارگيني بهره لا ڪراو.
- نهره : ربه، پيوانهيهڪه دوو ڪيلو گهم دهبا.
- نهرمان : رمان، رووخان.
- نهرماني : ههرماني، قومينڪن.
- نهرمت : حهرمت : (هينشتا لهرس لانڪه به نهرتم
بي بينم) . « فولڪلور »
- نهرگل : ههرگل، لڪهاري به گه لاره ڪه به خويان و لوده
ڪايوه دهنين، با نهي با.
- نهره شيره : بالندهيڪه هيندي ڪوترهباريڪه دهبي،
خويندنهڪي وهڪ حيلي نهرس دهچي.
- نهرسي : جانهرنيڪه گهمي ڪون هلي ديني. +
- نهرستان : زستان، زمسان، ناخر فصلي سال.
- نهرتورگان : ريسي نهرتور وڪ خاوڪ و قرنت و سيتا،
ٻڙي باريڪان .
- نهرتو ڪورد : مله قوته، مله قوچه.
- نهرته ميوولي : چينشتيڪه به برينچ و گوشت لي دهرني. +
- قاپيڪي گهرهيه بؤڪاري به ننايي قوم وسيمان و
گيچي پي دهڪيشن .

- ناستیلان : ناوه بۆ ژنان.
 ناستیولک : ناستیولک، ناستینکی دهم پانه هویری پی له
 تمشتی نانی دهکهنه. x
 ناسلان : ناوه بۆ ژنان.
 نەشک : لاق و دهستی کورت : (نەشکی کورتەن ،
 واتە لاق و دهستی کورتەن).
 نەناز : فریدەر : (خاکە ناز).
 نەنگوتکە : جۆریک تری یە.
 نەنگۆره : نیوان رۆژناوا و مال نووستنانه، نەک پینش
 رۆژناوا. x
 نەریندەری : نەوی.
 نێچک : هێچک، داریکی سەریه قولاپه له سەری
 گوریسی دههستن.
 نێچک : نێسکی نیوان نەژنف و سەمی بزنی و سەم
 بوای خوران.
 نێیخ : بۆ ، دهنگانی بزته. +
 نێشک کردن : وشک بوونی ناوی کانی : (کانی یەکه وشکی
 کرهه).
 نێشکەپەر : رحەت بوون به خوێنوهانی ژن - بی گان
 کردن - .
 نێشکەجور : نان به وشکی خوارین.
 نێشکەشور : ئەم دیو ئو دیو کردنی دەرە و پینچ بۆ
 نەوی دیوی خاوەنی وەرکەوی.
 نێشکەشیو : نێشکە شور.

ئیشكە مەلە : مەلەكردنى ئو كەسى تازە ژنى ھىناۋە بى
نەۋەى بوۋىيى بە زاۋا.
ئىفقال : فریودان : (بە قەسى خوش ئىفقالى كودم).

پیتھی ب

- باپنود : نو بغریہ کہ با ہلی دمگری و لہ لا باسکان
 سوانہی پی دمکا .
 باتمان : ۲۶ (بیست و شمس) کیلویہ . شازدہ کیلز و
 نیو پووتہ نہک باتمان .x
 باجی : زردایک .+
 باخوش : مندالی لہ حوت ہشت سال برہوژور ،
 باوخوش .
 بادروش : کون و کلینی خانو کہ بای تیرا بی .
 بادی : دھری لہ دار سوست کراو .+
 باران دادان : باران دہ لاندنی چانر .
 باران کوت : شوینیک کہ باران کوتاویہ .
 باریہا : بن پشک ، نو کچی دانراوہ براکسی بہ ژنی
 بدا : (نامین باریہای علی یہ) .
 بابڈن : بارانی بہ غورہم و لہنکاو .x
 بارسوکی : کم بوونی کل وپلی نیومال : (بارسووکم و
 بز ہرکوی نیم خوش بی دتوانم بچم) .

- بارقورس : بارگران، نهمی نینومالی زوره: (هیند
بارقورسم بارناکریم).
- باپن : نهر شوینه که باگره و بهری پینوه نامینی:
(به با رنان دا دهریم).x
- بارنهمر : ولاغی بارنهمر و زه لاهی کارنه کمر.+
- باریک ویننسی: له پیرون له ناکامی نه خوشیی کون دا ،
دهمزدار بوون.x
- بازبازین : به باز روشتن.+
- بازوو : نهمپ یا ماینی که نلقه یک موی سپی له
لاقی دا هبی.
- باسکه مله : پیلوار، داریکی نهمستوره که بوسوتاندن
له سر شانی دانهنن و دهپیننهره مالی.
- باسکه ماله : ماله باسکه، جوزیک مالهیه.
- باسمر : رهشبا، زریان ، بای ژوووو.x
- باشقه : هه لکه هته، یه که: (باشقه باشقه مینگوران
هاتبوون).
- باش وستا : وهستای باش، وهستاکار، سهر وستا.
- باقلوا : تی گوشینی رزن و دوشاو.
- باقو : بهریکی هنجیره که بهاری زوو دهری دهکا و
ناخری بهاری دهی وهرینی وهری تازه
دهر دهکا که نهمیان دهبی به هنجیر ودهخوری.x
- باگا : بهخهمر، بهتاگا، نهموستوو.
- بال : تخمشت ، کله که: (گولله بالهیرال سمیویه).+
- بالهخانه : خانوی له یک نهم زیاتر .

- بالغرفتی : بالغرفی پهلمور له سرهمرگ دا .
- بان : بووایین : (خورگه باش بان) .
- بانه : چوون بؤ جینگایهک یان بؤ کاریک بؤ ماویهکی کورت : (بانهمر ، بانهمازو) .
- بانهریان : چوون له بانیکهوه بؤ بانیکي دیکه لهر کارنکهري، مهرج نیه بازدانی تیدابی. x
- پاو : روو، باویاوینی مندال لهرها هاتوه .
- پاوهره : بابهگوره، باپیر. +
- بارملور : ۱- بزینک کله مهری خوی هل دهری و دهچینه گل مهری دیکه . ۲- بزنی بهلمسه .
- بای دارناوس : بایکه ناخری زستان دی و داری پی زیندو دهچینه .
- بای واده : بایکی ناخری زستان و هملی بهماره : (بای وادی ، دها له پلکی کوپادی) . « فولکلور »
- بای وهده : بای واده .
- بردن : نازاردان، ننگاوتن : (سرما بریوویتی) .
- برژهرژ : برژانهی برین .
- پره : نوبهشی لهروار که بؤ یهکینک دانراوه بیکاته گل بؤ حیوانات : (نیره برهگلی حمیه) . +
- پره : ومختی گل لی کردنی چنگل کبسی سال جارینک دهی : (برهی هاتوتهوه واته ومختی گل لی کردنی هاتوه) . +
- برق : قرپ : (برقم دیتوره ، واته قریم دیتوره) .
- برگه : جمگ، گه : (هموو برگهقامکهکانم نیشن) .

- بروت : داریک دووسال لهه پهر کرابی به گڼل.
 برهک : جینگای بردانه یی تاو له جۆگهی نعلی یوه +.
 بریم : داریکه که پار کرابی به گڼل.
 برینگ بر : ومختی برینه یی مهر و بز : (نه شوانه مان
 برینگ بری شمرتی ده پهری).
 برینه یه : پیک گمیشن له سودا و مامه لودا : (جووتی
 به هزار تمن بریمانه یه).
 برینه یه : قسه یه کدیگیر بوون : (قسمی خرم له گڼل
 بریمه).
 بزماریه گا : ومختی پرکاری : (له بزماریه گایدا سنی روزه
 نه چوته مزاریه).
 بزوت : جمی، جولاً .
 بزى : ئه نینگونه که دهجوو بزى و نه زاوه به
 جوانه گای سنی سالمش هر دملین بزى.
 بزارچن : بزارچن.
 بلالوک : به لالوک ، بهری داریکی کینوی یه له ئالویالو
 نذر ورستوه .
 بلغمخ : غلده غلده، قسمی « نافصیح » .
 بناوبویر : نه خوشی نیوبه نیو +.
 بناوره : داروچیلکی ورد و وشک بۆ ئاور کردنه یه .
 بن بار : بهشی بنه یی باره دار : (دژی سربار) +.
 بن بوردی : ئه ریواسی له بن بهرد هاتو ته دهر، که سپی و
 شیرین و شلکه .
 بن په رگه : بن چینی کلانسی کوردی .

- بن جوخین : بن خرمان.
 بن جیخوون : بن جوخین.
 بندار : نو گیایه رهگی زفد به زوی دا چووبیته خوار.
 بندار : نو گیایانه که سهلکیان هیه رهک پیواز و سیر و ...
 بن دانوه : بن هه لکولین . کیلانی بن داری میوه.
 بن دپاو : کچیک که کچیتی یهکی هه لگیرابی.
 بن دپاو : جوال، تلپس یان هه مبانیهک که بنی کون بوویی.
 بن دپین : دانوه و هه لکولینی بنی بهرد بۆ نهوی ئاسان هه ل کهنری.
 بن دپین : کچیتی بردن.
 بندوک : نو مووه ناخالپسه که لهوختی به شهکردنی خوری و مهرز و موودا دهکویته بنی شهیهک .
 بن دهوین : بریتی یه لهو شته که دهویری و نایته حیساب.
 بنگ : بندار : (نووینکم قهیسی چهقاندوه) .
 بنهچ : تهواییوون له بارکردن دا : (نوویارم ماوه بنهچ بم ، مالی خالم بنهچ بوون) .
 بنهتا : نیوشتا : (باراشهکم نوو بنهتایه له کهرنی دهفیم و لهسهریهه سوار دهه) .
 بنهتور : کچ به شوودان بهو مهرجه نهگر کچی بوو خویننهکی بۆ مالی بابی بی : (کچهکی به بنهتور داویتی) .

- بنه‌شه : جزده قه‌زوآنکی زور ناسکه.+
- بنه‌شه : مانوویه‌که که تازه دیاری داهه.+
- بنه‌مند : تووله داریکی لیزه‌واره، گرمی دمکن و بای دهمن و دهی کهنه رستی جووت که نیر و نامور پینکوه ده‌بستینه‌وه.
- بنیشته‌خوشه : وردی زمان نه‌وی که ده‌کویته سر زارو‌مانان
- بووره : زه‌وی قه‌ت نه‌کیلراو، نه‌وی سالتیک یان چند سال نه‌کیلراپی، بیاره. x
- بووره‌دیر : ناوداشتنی زه‌وی به مه‌بستی نهرم بوونه‌وه بۆ کینلان.
- بۆره‌قانی : چینستی کووله‌که به بۆک‌شکه.+
- بۆره‌دور : بۆنی سووتانی خوری و موو.
- بۆزل : بۆنی باتلاغ.
- بوژان : هل نهران، دژی بوژانه‌ویه. x
- بۆلوو : بۆله‌تری، گه‌تری.
- بووم : هم‌بوو : (نم‌سپت نیه؟ بووم . فروشتم).+
- بەتال کردن : خالی کردن.+
- به‌تولک : به‌تولکل.
- به‌خاو‌ک‌ستن : لمش نیشان به‌کار یان به‌ری رویشتن نوای ماویه‌که دانیشتن (بۆ نم‌سپ و لاغیش ده‌گوتری).
- به‌خو‌را‌گ‌یشتن : خریکی خو‌بوون و خو‌اردنی باش خو‌اردن و خو‌پاک و خاوین را‌گرتن.
- به‌دیاره‌بوون : به‌ده‌روه‌بوون، دیار بوون : (هم‌وو له‌شت به‌

دیارهویه) +.

بهدیارهوه دانیشتن: ناگا لی بوون و وریایی لی کردن.

بهدیارهوه دانیشتن: راوستانی کچ له سر برای که به ژنی بدا

یا له سر کوپیک که بیخوایی.

بهر باروو نهر حیوانی که وختی زانی بووه و نزاوه ،

و یک بز و مپی نوو ساله و نینگونی سی ساله

بهر باروو. بهر باروو.

بهر بهلت بوون : بهر بهلت بوون، کاری هستم : (هتا

رازیم کرد بهر بهلت بوو).

بهر چوله مه بهر خبیه ، بهر چنه گه (غیب) .

بهر چوله مه چرمی داچندوی ملی ره شه ولاغ .

بهر دان . بهر هینان (بودار) +.

بهر دان : با دهر کردن : (تر بهردان) +.

بهر بهلت بوون: بهر بهلت بوون.

بهر ده تراوک : بهر ده تراویکه.

بهر ده تروق : بهر ده تراوک، بهر دیک که هتاو لینی دا و له

دوور دا دهرهوشیتوه.

بهر کار : نهر کرهی بهرکاری جزا یان تهن کرهویه .

بهر کار : شوینی کاری جزا و تهن کر : (دهچمه

بهرکاری) .

بهر کردن : قوم یان خوله میش له بهری سیل هلسوون بز

نهری کاتیک نانی پی دهمن نانکه نهری .

بهر کردن : نوی کردنهوی لینهی کون بهوه که بهرنکی

تازهی لی دهن.

- بهرکوت : بهرکول، خواردینیکی کهم پینش جهمی نیوهرؤ
یان شینو +.
- بهرکوزه : دویهن له هرئوو لابرؤکی چوغه یان کراس
دهران بؤ داخستنی بهرؤک : (بهرکوزهی بؤ
لنئی).
- بهرکول : نینگونی دووساله تهاو کردوو. بؤ جوانه گاش
دهگوترئ که ماناکمی دووسالهیه.
- بهرگایی : نیوپیژی، بهریوانی +.
- بهرگران : حیوانی لهر زان.
- بهرگورد : بهشی خواروهی گوردی جولایی، به بهشی
سهرهوشی دهگوترئ سهرگورد x.
- بهرمالو : شتی گه لاله کراو : (کچنیم بهرمالو کریوه، واته
خوی و کس وکارم توانوه بی هینم).
- بهرنانوه : نینوکول و گل وی هلدانی تماته و بیستان و...
- بهرنییر : ئو کایی له بهر نییری دایه و خاوهنی جووتی
پی دمکا : (پایزانی بمرئ گای بهرنیری).
«فولکلور»
- بهرنییر : جوانه گایه که موختی جووت پی کردنی هاتین.
- بهرودوا : ئهول و ئاخیر : (ئهوی بوم باس کردی
بهروای مسئله که بوو) +.
- بهروله : ئو داره باریکیه که له شیله پیراد مکرئ تا
نهیلئ باسکیشه که داکوی x.
- بهرهجو : چند ریزه دیزاوه توتن و بیستان که له
جۆگه کهوه ئاو دهرین.

- بهرهجووت : بهرهوومی جووتیک گا له کشت وکال دا
(خسور بهرهجووتن). « فولکلور »
- بهرهویل : پیشواز. رنگه نوره راست تر بی له بهرهویل
چونکه به پیشوازی میوانره دهچن و پیل واته
قوئی دهگرن.
- بهز : سواربوو، لپهاتوو: (نیرمکری ماین بهز ، واته
نیرمکری کمایینی لی چاک دهکن). +
- بهزمان ژانین : شارهزایی له خوو رهوشتی کمسیک و توانای
حالی کردن.
- بهزمان ژانین : لی ژانین : (سههاتهکم کارناکا ، بوم ته ماشا
که داخوا به زمانی دهزانی ؟) .
- بهزمک : جزره کوانیکه له دهست و لاق دی. +
- بهزین : تپیرکری، لپهراو نهگر : (نیوان بهزین) . +
- بهسال دا چوو : بهسال اچوو، وهنیوکوتوو.
- بهسال داچوون : بهسال اچوون، وهنیوکوتن.
- بهسان : ناوینکی ژاننیه.
- بهسراچوون : لهناکاو گهینه سر کمسیک که کارینکی
ناشیرین دهکا. +
- بهسرادان : بهسر دادان، هیزشی لهناکاو. +
- بهسرکردنه : سوردانی گهره له چوکه.
- بهسرکردنه : سرحیساب بوون، نژماردنی مالآت بی دلفیا
بوون له مانی همووان.
- بهشقم : بهشکوو، بهلکوو.
- بهشکلی : خاوین شکو، بهعهزمهت.

- بهشکل : شهرمیزون : (زوربه شکوفه ، هتا پنی نه لني
دمست بؤ ئاوی خوار دنومش نابا) .
- بهفريه سهر : چياي بهفر بهسره و هوا .+
- بهفرمال : نهر نامرازه ي بهفروپاران له شووشه ي ترومبيل
دهسرينته .+
- بهفروبه سهر : بهفر بهسه ، ئو بهفري سهره گهي بؤته
سهول و بنيادهم بهسري دا بپوا تي ناکوي .
- بهفر : دهفري مسي پرش هه لئاو ، مسي سپي نهکراوه .
- بهفروندا کورتن : کساد ي بازار ، نفروشراني کالآ .
- بهکل : کلوي ، چاوي کل تي کراو : (چاو به کله ،
شل و مله) « فولکلور » .
- بهکري بهردن : خهلتاندين ، (فريودان) ، بهفريو بهردن .
- بهکمين و بهين : نههلي تهن و بهست .
- بهگا : زهوي يهک کهپاش داشتني وهختي کيلاني
هاتوته ، جابؤ ههر مه بهستنيک بکيلري .x
- بهگوشت : حيوانيک که زوري گوشته هيه . بؤ کاتي
سهر برين و قهسابي دهگوتري .
- بهگوشته : زهوي يهک که خاكي نهرمي زوره و له کيلاني -
دا کاسن ناگاته سهر بهرد و رهقن .
- بهگون : پياوي به زيپک و زاگون .+
- بهلا لي دراو : تووشي موسييهت هاتو .
- بهلهز : بههله : (بهلهز و ههله بههسو زور بهدهون ،
هيندي پيشهرون و بهي لوا نهکرن) « ههزار » .
- بهلهسه : بزني « سهر » ، بزنيک که زمحمته دهگيري .+

- به‌لشین : بزنی گوی لولوی رنگ شین.
- بهند : رنگ : (روله رووناکی گنینهی چاوم ، بهندی جبرگ و دل هنیزی هخاوم) .+ « هزار »
- بین دهمینین : نو بهندی دهمینینی گا و گولی پی دهمینستن.
- بهندن : برگه‌ی ناو له کاتی ناوداشتن دا : (سی بندنم داوختی واته له سی برگه‌ی ناوم تی کردوه) .+
- بهنک : لژگه ، لیزگه نهندازیه‌یک مووروی پیکه‌ی هنراو : (بهنکه رنگیانه ، بهنکه دهمینین) .+
- بهی : بهلی ، با .+
- بعیت و باو : دهنگ داخستن ، ناوژاندن : (بعیت و باوی بو همدیست) .
- بی نازار : نهی نازاری بو کس نیه.
- بن نسل و نسب : ناکس به‌چه ، نانه‌جیب.
- بینتان : هیلانه سموره ، نهی جی یه که سموره جووچکی تیدا هل دینی.
- بینته‌لمان : مال به‌کول : (هر دهرم و دهمان ، وک دهرنش بینته‌لمان) . « فولکلور »
- بیرازتن : ره‌هند لی دان بو دهرکردنی تهرایی له نیو خانوودا تا خانووکه نه‌زیتوه .+
- بیرهمی : کاتی مهر پوشین ، کاتی بیرهنوش.
- بی سروزمان : فقیرحال ، بی دهنک و به‌حیا و نه‌دب .+
- بی شو : بووزویه‌یک که له‌مختی رایهل کردنی دا شو ،

واته سرینشی کم لږ درابښ، نژدې رځه مشق. +
 بڼې مهیل، بڼې وهڼا (له دلدارۍ دا) .
 بڼې یه لښ، نښوونکې « بڼې » ی څو پرسکې
 زږده .
 بڼې مږمږت : بڼې وهی، بڼې ناسیو .
 بڼې واز : بڼې تاقت .
 بڼوک : ناوکیکی رځه له نیو بهروو دا، بڼوک .
 بڼوک : بڼوک، جانهوریکه له کشکی کون پمیدا دهی .
 بڼې ویزدان : بڼې ښناسف .

پیتى پ

- پاراو : ئاوداشتنى كىلگىمەك كە كرابىتە دىراو. +
- پاروۋېژىر : پاروۋمىز، نان نەخۇر، رۇد .
- پاروۋمىز : پاروۋېژىر.
- پازدان : پازدان.
- پازگە : بازگە، بەردەباز، پردەباز.
- پاشىبار : لای پاشىسەۋى باری ولاغ : (پاشىبارى بىز
مەننە با بارمكى راست كا).
- پاشىبار : بوابارى كزچ و كزچبار، دۇي پىشبار.
- پاشىبارە : ئىو دارەي نامرازي جووت كردن كە
دەسگرمكى تى بىراو. دەسگرمكە
دەستەستى پى دىلن. x.
- پاش پانى : قوۋلايى مەردوۋلاي نىسكى پاۋنە (پاش پانى
پىر بىرۋنە دىلن كەم لا و ئىلاي پاۋنەي
پىرېنى و قوۋلايى تىدا نەبى).
- پاشخان : جىگاي دانىشتنى نۇكىر و بۇرھىياوكان لە
مالە ئاغايان دا. جىنى شتوومەك و چخانە. x.

- پاشدار : داریکه له تون و جزلایی دا له پشتوئی گورد
له نیو رایلهکه رادمکری.
- پاشدان : پاشان، دوايه ، لهپاشان.
- پاش دان : پاش نیوهرزی کارکردن.
- پاشقول دان : بن دهن کردن، نهینانه حیساب، شاردنوه
به نیازی دزین.
- پاکو : گیا درون بی نوئی گوزی باوینژدیتی و بکرته
دهسکه سواله.
- پاکودان : بهداس درونی بی گوز.×
- پالیت : نو پهړو کزنانه که خپ دمکرنهوه و کهلین و
کونیان پی دمگرن.
- پالیت : نو پهړو و پالمه که له پاشهوهی خهلیفه میش
رادمکری.
- پالین : بردنوهی مهر بز لهر پاش دوشینی ټنواران
هتا وختی مال نووستان.×
- پان و پلج : پان بووهه له ژیر پی دا.
- پانی : نو جینگایه که بنیادهم راست لهری
رادهوستی، بهشی دواوهی لاق، دژی پهجه.
- پاوانه : نو زیوهریه که دمکریته بنی ژنان (زېږ بی
یان موورو).×
- پاووېوز : بهلک : (لهردی سوور بهولوه ، پاووېوزی هل
داوه). « فولکلور »
- پایزه : مقامیکی کونی کوردی یه.+
- پایزهرا : دوستیکه کههر لهکاتی فرعانه و حاسلات دا

بیتە لات. x.

- پایزی : جۆرنیک هەرمی یە. +
پەر : ئەکاو : (لەپر واتە ئەنەکاو) . +
پەرژوپال : خشت و خال .
پەرپاننیر : پەرپاتال، گاوگۆل .
پەرپیرین : ژنانی پیر، ژنانی خۆبەحەکیم زان .
پسکیر : پیسکیر، پیس ، پیس لەمۆر .
پشتە : مەودای هەموو کارگەری جۆلایی لە بووزووی
نەتەراو. +
پشتەماسی : جۆرنیک دروومانە، عادیەتەن تەحەبە خاجم و
بەرمالی پێ، لێک دەدروون. +
پشک : ئەندامیکە وەک سەمیل لە لەمشی هیندی
جانەمردا : (پووشک) . +
پشک : ئاوێکی سپی بە کاتی هەوس بزوتن بە
جینگای شەرمی ژن دا دیتە خوار. +
پشووپەر : هەناسە سوار : (پشووپەر یووم) .
پلتوخ : پیس و پەلق ناخاوین .
پلوغان : دواى وشەى « دا » داپلوغان، بە مانای
دامرگانه .
پنچ وەرد : مۆرۆپنچ، دەست لی نەراو .
پۆرە کەلەباب : کلۆمى کەلەباب .
پۆرگ : جى يەکی کەم لە زەوی دا کە لە باقیی زەوی
یەکە بەتاقەت تر یان کەم تاقەت تر بێ. +
پۆز : فیز، دەمار : (زۆر بە پۆزە) .

پۆسک	قوون +
پۆسکە	گلۆینە تەندوور.
پۆسکە	ئەر کونە خەلیف کە مینەنگوینەکان ھاتوچۆی پیدا دەکەن.
پۆش	بزنیکە کە گوێی پنزۆک پنزۆک رەش و سەپی تیکەل بێ.
پۆش بەسەرە	بێ دەنگە لی کردن، دیزبەدەر خۆنە.
پۆشپەر	ھەرل مانگی ھاوین.
پۆشکە	زەلگیای وشک: (پۆشکە لە کایە نابژێردری).
پۆشکەبەقوونە	«فۆلکۆر» بۆ دار بەکار نابری.
پۆلانیای	جانھەریکی بالدارێ کلک درێژە.
پۆل بەدەری	سەر کردنەوی گاسن و تەر و ... کە ناسنی تازەیی دەمخە سەر، دەمەزەرد نیە.
پەرتووک	گەمەیکە پۆلیک بە دەری یەکەرە دەکەن و بە بەنیک ھەلی داوسن و ھەرکەس لە راست خۆیەرە قووی تی دەکا، ئەرە توندی قوولی نەکا دەم و لەوسی دەسووتی.
پەرداخ	پلکەنان: (پەرتووکێ نانیمان لە مانی دانە دەبی ھەیری بشێلم).
پەرک	تەنک: (دەمی داسەکەم بۆ پەرداخ کە).
پەرگ	پەرکە، چیلکە و چالی ورد و باریک کە پاش دار ھەا دەی ھاوینە خانوو.
	ئەر کە لافە بەنانەیکە کە بۆ کلەش چنن دەیان ھۆننەرە.

- په رگه : گل، یان پمینگ که بهاران به بهری سر
 زمرعاتی وهردهکن بو نهوی زوو بتوتیره.
- په رگه هاویشتن : گل و پمینگ پیدا کردنی سر زوی وزار.
- په ره لاویشتن : رویشتن بو همدوران بو زیان و کاسبی.
- په ستوان : پهستیوران، پی پهست بوون.
- په ستواو : پهستیوراو.
- په لاپیتکه : په لاپیتکه، نو نامرازی چه که بو تقاندن
 دهستی پیدا دین.
- په لبر : پهله داری به تعویض براو.
- په لور : چیشتنیکه نارد و ناو تیکل دمکن و دهی
 کولین و رونی لی دمکن.
- په لور : په لورخ، پلتوخ.
- په لاپیتکه : په لاپیتکه.
- په لاسوانه : سرمچیلکی سره سوانی خانو.
- په لک رمش : خال و بللکی بهاران له کوستان.
- په نداو : پنگاو ، ناوی راوستاو.
- په یاخ : تیلا، داردهست.
- پیاو : بریتی په له گان کردو: (له بووکی بوته پیاو ،
 واته بوته زاوا ، کچینی یهکی لابردوه)+.
- پیاو متی : توانای گان کردن : (له پیاو متی کموتوه ،
 واته گانی پی ناکری)+.
- پیاه لکالین : پی هکالین، به چاره کردن+.
- پنپکه : چینه کردنی مریشک.
- پی پهست : پی خوست، پی شیل : (وارشی گالدری و

دهریست بی ، بهس له داگیرکمری پهست پی
پهست بی). «هزار»

جوریک پیکه له توپکلی تووله بی سازدهکری و
قوی پیدا دکهن. : پیلاره

پینې کاله، کوته چرمیک که دهخایه جینی
کون بووی کاله و جا کاله که له پی دهکرا : پیتاو
(کاله و پیتاو). x

بینجوی رهشولاغ : (نم مانگاپه پینه کی جوان
دهبینی). +

گزهباوگمردلوولنکی کورت خایین لهزستان دا. : پینهک

پیچکه، هاندريشه ، جزده گیایه کی کونستانه. +
پی داگرتن لهسر مهست، سووربوون. : پیچوکه

مانگرتن له رزیشن. : پی چقانندن

ثالوز، سرلی دهرنهکراو. : پیچه لپوچ

سواربوونی کلعباب له مریشک. : پنداهسین

دهنگی پرمی نیری به کیوی. + : پیراندن

ناوه بز ژنان. + : پیرفز

مندالی تازه پی گرتو. : پیروکه

دهنگی پیراندنی نیری به کیوی. + : پیره

پیس و پلق، پسکیر. : پیسکیر

پی و قدام خیر، نهی کاری ژن خواستن و
مهسلتی باش بهدسته دی. : پی سووک

بهروانکمی کارکردن. + : پینشبهند

دانی پینش نیوهز بکارکردن. : پینش دان

- پنکران : ننگوان، ننگیوران.+
 پنکر : دروینی گیا بهی دسکه سواله گرتن و هر به دروون و خر کردنه.
- پنکوهان : وهریهک نانی مال و سامان.+
 پیلوار : باسکه مله، داریکی گهری سووتاندن که به شان له دارستان را دهی هیننه و له مالی وردی دهکن.
- پن مهله : مهله پن یه : (بروانه وشکه سوفی و رفقی به مهله، دیسان له به حری وشکی هوا کهره پن مهله). « نالی »
- پن ودان : پن و دانی ناش : (لهم پن و دانه باراشه کم بولی که).+
- پنوهچوون : دیاری بردن بۆ مالان به بۆنی بووک هینان و مندال بوون و ... x.
- پنوهچوون : پهره گرتن ، « سرایت ».+
 پنوهان : لی زیاد کردن، « مبالغه ».+

پیتس ت

تاپیلا : نوویات کردنوی داوا و تکا : (نووجارم لن
تاپیلا کردوه بهتسی نهکردم).

تاتور : هیننیک گیل، یان گیای پیکوه نووسای وشک:
(تاتوره گیلک بو ئه بزنه دانی).

تاریون : داگهانی بهغار به سهروژیدا.

تاوولوره : تاویر، جاله، بردیک که له برزایی خلور
دهکریته.

تاسکه تاسک : رویشتن به ناز و غمزه : (به لهجه و

تاسکه تاسک ، رادهرن وینهی تاسک) «هین»
تاله گهزه : گیایه که گه لای چور و تاله ، له گیل دانویله
کهوی تالی دما.

تالیتوز : گیایه که گه لای وک گه لا نوری دهچی، به لام
ناخوری.

تام و خوی کردن: رۆن و خوی له چنشت کردن.

تام و خوی کردن: کهمیک له چنشتی سهرواگر خواردن، بو ئهوی
بزانری رۆن و خونی تهووه یان نا.

- تانه : تيمان، ديوارى به چپهر.
- تاودان : تنگتاو بوون، گوهاتن : (واتمنى دمكرى له
 فنگى شورش ، تاوى دا و بچتمه گزى
 كورش). « هزار »
- تاوتو : هاوتاكردى نوو لينگهار نگر به كيان
 قورستر بوو. x
- تاوتوو كردن : برى به له به دست گرتنى ژن.
- تاوهاران : ريژنه بارانى كه دهم.
- تاوسوت : ميوه يان گيايك نهنده لهر هتاو مابيتوه
 سووتابى.
- تاوسوت : رنگى پىستى لى كى كى كه زور لهر
 گهرما كارى كروه.
- ترشهكه : ترشوكه، گيايكى مزه.
- ترنجان : تىك ئالفانه، نك چونه نيو. x
- تروق تروق : تروق تروق، بهرى گيايكه وى كه لوه نوك ،
 منداى دهى تقيز.
- تروق تروق : تپالى نيوه داگيرساوه، منداى هيندى تف له
 سر بهرىك رى دىكن ، تپاله داگيرساوهكى
 له سر دادنين و به كوتك لى دهن ،
 تقي دى.
- تروق تروق : بزمبايكى دىكى به منداى له باروت
 دروستى دىكن.
- ترونج : ناوىكى گشتى به بى ناسنوالى شت بر وى
 داس و توراس و چاقو.

- ترمه : چمشنی بۆ تەقاندنی فیشەک و ساچمەزن و
بۆمبا و نارنجۆک و ... +
- تسەگورگە : فسەگورگە، کارگەفسە، جۆرە کارگیکی
ژەهراوی یە.
- تفەنگچی : ئەنگیو، دەست راست. +
- تلوورکردن : قوون تلوور کردن، سەر دەمەرزنی نان و قوون
دەمەوا کردن.
- تلوفک : گۆفک، لکی هەرسەرەوی دار.
- توانا : هیز، نێمکان : (لە توانام دا نیە) . +
- تۇداغ : شویت. +
- توپنە : بالندیهکی کینوی یە.
- تۆزاش : تۆزی ناشی تۆزی ناش که لە لەشی ناشەوان و
خەلکی دیکە دەیشی.
- تۆق : بەشینک لە زهوی : (ئەم تۆقی رەقە ، ئەر
تۆقی گەنمی چاکی میناوه).
- تولانەرە : لەبریەک بلۆ بوون لە بە زۆر گەشتن . (بۆمیوه)
- تولانەرە : بە نەخۆشی دەست و پێ سارد بوونەرە :
(بەجاریک خۆی تولاندۆتەرە) ، بۆ بی غیرەت
دەگوتری.
- تۆل دان : زگدانی دیوار، ئەرە که بەشینکی دیواری تازه
دەردەپێی و نیشانەیی رووخانیەتی.
- تۆمارکردن : وەرگرتنی دەنگ بە قەوان یان شریت. +
- تۆمارگە : جینگە تۆمارکردنی دەنگ و دەنگ لەسەر شریت.
- تۆن : تەن، هەزار کیلو.

- توند متببیات : نومی زود تووړه دهی.
- تووه طهر منگی : گیایه که که لاکسی وک که لای ماش دهچی و
برمکی له تووه گایه دمکا.
- تووه قسپه : جوریک تووی سپی په دمنکه کانی گهرمن و
شیرنه.
- تووه موره : جوریک تووی شیرنی نامال رهشه.
- تویشه : نانه بسته، بیسکویت.+
- تعبی : نه خوشی په که له سم و زاری مهر و بز و
منگا و گامیش دمکوی. به که می ولاغ
به رزش دیگری.×
- تعبک : تعبک.×
- تپ تپی : کمسک که تنیا تپله سمری که چله.
- تپل دپاو : بی نیعتیار، نومی ریسوا بووه، نومی کس
باوهی پینا کا.
- تپله : بهشیک له کللو که تنیاسمری بنیادم دمکری.+
- تپلک : جوریک گوینبی ریو لهیه، له جینی گهرمین
زیاتر دهری، بهاران دیدنه مالات.
- تپلک : قندان.+
- تپله گوینی : تپلک : (منندم کروه مشکه ژینی، سمر
بفته تپله گوینی). « فولکلور »
- تپلی باز : توی په کی ناسکه له نیو زگی حیوان دا،
مندال تپلی لی دروست دکن.
- تپله غ : دارنکه له کارگی جولایی دا له پشت سمری
جولا هانکوتوه، رایلی بووژوی به سردا

دهوا .

تهغار : تهغار ، ۲۰ دانه (تهغارنك گنم ۲۰ پیمه ،

تهغارنك تهپاله ۲۰ دانیه) .

تهخت برون : به لباری دانیشتن .+

تهخت برون : راست راکشان .+

تهختبهند : داپوشینی خانوو به تهخته له سهر دارهراوه .

تهختبهند : دیواری بهتختدار دروست کراو .

تهختپمین : بو زهوی بهکار دهبری که پیمینی زور لی درایی .

تهختپمین : بریتی به لی جینگایه که پیوای تهسبل و زگ

لهرمین باشی لی دهگوزهرینی .

تهخته لی کردن : مانهوی زور له جی پهک : (ده شهوان تهخته

لی کرد) .

تهرک کهرتن : نهخوشی ییکی گوی دریزه ، شهل دهبی بی

شهوی لاقی شکابی . به کینایه بو پیاو

بهکاردهبری .

تهرک کهرتن : گان پی نهکرانی گولهکمر له ناکامی جورنک

نهخوشی دا . بهکینایه بو پیاویش بهکار دهبری .

تهرکتوللا : بهمیچ جور : (تهرکتوللا خزمایتیت ناکم) .

تهرکولات : ناواره ، دهریدمر ، له ولات دهرچوو .

تهرمکمه : بینگانه ، نامو ، غواره .

تمس : دهنک دانسی ناژمله بو شهوی پاشهپاش

بگهریتتوه . x

تهقل درانهوه : درانهوی برینی عمل کراو .

تهقل لهری

- یهک نهوون : گیزی، پەڕیشانی : (مەسی نوینە ، تەقەلی
لەسەر یەک نین) .
- تەلان : هەلنیز، جێ یەک کە لاقی بە زەحمەت پێوە
گیر دەبی، دەتوانی لە بناری نزیک دەشتیش
بێ. x
- تەلبەند : بە تەل پێکەوه نووساندنەوی دەفەری شکاوی
چینی .
- تەلپوو : سیمی دەرگاوی .
- تەماوی : سەربەتەم، سەربەمژ .
- تەمبوو : تۆپی ناشی ناوی .
- تەمبێ : سزادان ، ئەدەب کردن .
- تەمبێ یانە : ئەر پارمە کە لەسەر کارێکی نابەجێ لە یەکێک
دەستێندری .
- تەمبێ یانە : ئەر کارەوی وەک سزا بە کەسیک دەکری .
- تەمتومان : تەم و مژ .
- تەندورە : کۆلە کەبەیک کە گێژمۆرکە لە تۆز و پووش و
پەلەش بروسەتی دەکا .
- تەنک کردن : کوتانەوی دەمی تۆرنج بۆ تەنک کردن .
- تەنک کردن : هەلکێشانی بەشیک لە شیناوەرد بۆ ئەرەوی
تەنک بێ و تاقەت بکا .
- تەنکە کردن : هەستانی بەشیک لە دانیشتوانی مەجلیس .
- تەنگ دان : پال وێ دان ، پێگەیشتن : (تەنگی بە
بناروودا) .
- تەر : جۆریک کەوتنی جگی گەمە، نژی چەتی .

- تەنگەر : ئۆمەي بەرە و مافوور دروست دەکا، تەنگەر.
- تەن وەست : كەين وەين، پیلان گنیرانی چەند كەس دژی یەككە .
- تیاح : وشەي سەرسوورمانە : (تیاح كە دریزە) .
- تێ ئالغان : گەر كردن .
- تێ چریكاندن : بە دەنگی تیز و بەرز گۆرانی گوتن .
- تێ چزان : تێ زان، ئاو تێ گەران .
- تیچین : گەنمێکی كەم كە دەي بەنە ئاش بو ئۆمەي پیش نۆرە بۆیان لی كری ، تابێ نان نەین .+
- تێ راخویدین : بەدەنگی بەرز دەنگ دان و قەسە لەگەڵ كردن .
- تیراوە : كوانە پەشە : (پیرمحمد تەرە تیراوەی دل) «هزار»
- تیرنەخۆرە : تیرنەخواردن لەبەر ئۆمەي ماوەیەك نەخۆش بووە یان خواردنی دەست نەكەوتووە .
- تیرمخۆر : ئوكاتەي بەهار كە گیا بێ دەگا و مالات لینی تیر دەخوا .+
- تیرمشان : شانەهەنگوینی دریزاودریژ ، دژی گەردەشان ، یان دەرخۆنە شان .x
- تیرمشان : لاباسکی كینو، سەریخەندەي باریك و دریز .+
- تیرمگ : نەستووندەك، دیرەك، كۆلەكەي راست و باریك .
- تیرنێو : پارچەمێکی دریز و باریكە لە هەردوو تەنیشتی كراسی ژنان دا .
- تیرنێو : پارچە زەویی باریك و دریز .
- تیشە : چیشە، شینو، خواردنی بەئاگر كۆلیو .+

تیښتان	چینستان، چینستنگار.
تی شیشان :	بریتی په له چوونه بهرلینگی ژن بز به دست گرتن. +
تی قمین :	تی قومین، تی قومان، له ناودا نوم بوون.
تی قوپین :	تی قوپان، قوپان.
تیک :	درز، قهلمشت.
تیک ئالقان :	تیک ترنجان، تیک گیران.
تیک باهه لدران :	له یک هالانی بووهودا.
تیک پهراندن :	راپهراندنی کار به خیرایی. +
تیک ترنجان :	تیک گیران، لیک گیربوون.
تیک رابوون :	راپهرین له خو.
تیک راپوون :	دمگړ یک راپوون.
تیک راپوونین :	په کتر دنگ دانی لنگاو.
تیک کردنه :	تیک خستننه : (چالیکسی هینده قووله بوو گوريسان تیک کهیره ناگنه بنی). +
تی کوتان :	نقودچک لی دان بز وشیار کردنه، یان له خوهمستاندن. +
تی گرتن :	ناو لی نان : (پیواز مکان تینوو ، شهرویان تی گره). +
تیمان :	دامان ، سهرلی شینوان : (تی ماوم ، نازانم چ بکم).
تینگ :	بین : (تینگم به پلووسکی ونا هتا تیرم لی نهخواردوه ، دمهم لی نردوه). +
تیوهدان :	گوینز له گوینزدان له گهمی « واغین » دا بز

نهمی جووتەکان لیک بینەوه.

- تێ وەرین : پێوەربوون بۆ خواردن و
تێ هەلاتن : چوونه نیو ئاو بە مەبەستی خۆ شوێن.
تێ هەلبوون : بە توندی روو هەراژ چوون.
تێ هەلکردن : پلار و بەرد لە داری بەرەهە لاوێشتن : (پلاریکی
تێ هەلکە با هیندیک گونیز بخوین) +
تێ هەلکردن : ملی هەراژ گرتن +
تێ هەلێنان : بەن لە تەلیس و جەوال راکردن بە بی سووژن.
تێ هەلێنانەوه : قەرەبوو کردنەوه.

پیتی ج

- جاخ پینچک : نو داره که جولا کری تمزوی لی دمهالینتی.
 رنگه بناخهکی جاوپینچک بووین.
 جار ناچار : جار نان جار، جاریه جار، به هتکوت.
 جامیلکه : جامی چکوله.
 جاوړاپل : هاتوچزی بی جی : (نم جاوړایلمت لی چیه؟)
 جاوړهیا : جاوړهیا.
 جرپن : جینگنه، ترکن.
 جړجانهوړ : داعبای چووکله چووکله (حشرات).
 جړوگان : سهرمیناندهری جووچکه له هیلکه : (میشتا
 سهری له هیلکه نه جړوکاوه لیمان بوته کونخا).
 جړیاوړیا : نازار و جړزه.
 جزیاوړیا : جړیا و فریا.
 جفجه : روح توتیا.
 جفه : جفه، چوکلیمیکه لپاش پنجهی کلهبابی له
 یهکسال گهرتر دهردی.
 جنجریه لک : پنوک پنوک رمش و سپی تیکل.

جینگلدان :	جینگلدان، گینگلدان، خو بزاون له خهردا.
جواب کردن :	د مرکړنی رمعیت و نوکړ و ... +.
جواناو :	نارمقی ژنی ژان گرتوو. +.
جواناو :	نارمقی سرهمهړگ : (بای شمال مات و نمستړی وک پنجهی جوانیک جوانوی). «هیمن»
جووته :	چوونی نوو فیشهک بز بهر لولوی دهمانچه :
جووتی کوی :	(بهکلهک نایه جووتی دمکا) +.
جووه :	دوبراله، نوو نمستړی لیک نریکن. دعبایهکی نغسانیی زور ناقله : (هیند زړینگ جووهی نال دمکا).
جووکه :	دهنگی باریکی با لیبوونه. +.
جولاتنه :	جالالوکه. +.
چل :	چل، جار : (سنی چل ماتم له مال نهووی) +.
چم بوون :	ژم کردن، تیز خواردن : (نوه چم بوون ، با بچینه سرکاری) +.
چمک :	ماستیک که نوو روزه له هوین کردنی تی پریپی، گویا پونی زیاتر دمکوتی. +.
چم مړوو :	چم مړوو ، نوهی وختیک برسیهتی چاشته و نیستا تیز نهخوری گرتوه.
چهره :	چهره به هموو ماناکانی.
چمی :	شیلای میوی بادام و قیسی و ... +.
جیفرک :	جوته هلاوشتنی نیستر وبارگین و ...
جی گوره :	نهجیب زاده، خاندان.

پیتی چ

چارځکه : پارچه‌یک قوماشی سپی که له بن بووکی
 رادمخرا تا خوینی کچینی په‌کمی به سردا
 برژی+.

چاوپه‌رایي نعدان: نتوانین له حالتیک دا دیتن: (چاوم به‌رایي
 نادا نمر قارمانه به زطیلی بییم).

چاوپنداخشانندن: به پهله چاولی کردن، چاوپه‌اخشانندن.
 چاو پندا

خشانندنه: نووباره چاولی کردنه پنداچوونه.
 چاوپنداگیران: لی پوانین بز هلیژاردن.

چاوتیوهرین: تماح تی کردن، به‌تما بوون.

چاوکراوه: شاروپه‌ره گه‌راو، دنیا دیتو، له تغه هه‌لاتو.
 چاوکسکه: چاوکتکه، گیایه‌که.

چاونووسان: گیرانی چاو به ریپوق له کاتی چاوتیشدا+.
 چاونووسانندن: چاوپستن، فریودان، خه‌لتانندن.

چاوکسکه: چاولی کردن به نیشتیاه بی نه‌هی به‌رده‌می
 بکمی.

چرپه :	د منگۍ کمرتنۍ دانډیه +.
چروچیا :	شاخ و داخ، کڼوپاره.
چروچینو :	داروچار، داری وشکی ورد.
چروکڼو :	چروچیا.
چریسکایی :	زرنوقی بون لاسو شوروپاو.
چزه لی :	
هستاندن :	پنودانی نوویشک و
چلخوس :	بژد، نان نادر.
چلوو :	ماوہی بی نووژیسی ژن لوی مندان برون هرچاند له چل روژیش کمتر بی +.
چلوسک :	بزوتی به ناگروه.
چل وعل :	خویمسرداسهپین.
چله :	چلنگ، دیرمک، ناستوندمک +.
چنگورک :	چنگ، چنگال، چنگی پشیل و بالندهی گوشه خور +.
چنینمه :	خپ کردنمه : (به شوانی یی شرم نیه ، به نان چنینمه شرمه) ، « فولکلور »
چوارپالوو :	داریک یان بیریک که لهچوارلوه تاشرابی +.
چوارپینه :	کوشنیک که پینش دپان پینه کرابی +.
چوارمزیلکه :	چوارمشتی، چوریک دانیشته.
چوارنالی :	لینگدانی به پرتاوی ناسپ.
چواله :	چقالی تم (تال یان شیرین) +.
چوواو :	قت کراولیماری پشکیلان وگدوهی بازی دا.
چوړاوک :	نوناوہی له سوانه و لیاسی شوراو و ... دیته

- خوار : (چتیو دهرکیم لنومکه کوشتمی
چوراوکی بانی) . « فولکلور »
- چلداوگه : پلووسکی بان، نو جی یی ئای سربانی لن
هل دهرئی .
- چولزهره : سهری دهرهاتوی کنگر و گیای دیکه پیش
پشکووتنی گلاکان .+
- چولین : چولانی بون .+
- چولهچرا : بریتی به له بون گهرچک و نوت .+
- چوماو : ئای چوم، موقابیلی کانیاو .
- چوماو : ئای زود : (ئم کانی به چوماونکی پیدائی) .
- چومی : ئو پهلومرانی له دم رویاران دهرین ، وک
سی و مروی و+
- چونک : چونکه، چونکی ، لبرنوهی .
- چونکین : چونک .
- چونکینی : چونک .
- چونگین : چونک .
- چونگینی : چونک .
- چاپ و گوپ : راوودت، نزی و پاشقول دان .
- چاپهترووکه : گیایهکه زود بهرز دهی، تروونکی وک پهرش
به لام گهرهتر له پهرشی هیه .
- چاپهخان : زله، شپلاغه، زله به پشته دهست .
- چاتمول : دریزی ناقول .
- چمختی : چوختی، لکل دهرهاتوو، راهاتوو .
- چهرمه : گوئی قوت کردنی نیستر و بارگین بوشهر و

هئرش.

ههلهپهین له خۆشی یان، وسمما کهوتن.

گهرمی کاریک یان رووداویک.

قهرمهناغ، رووهلهما لۆ.

چهک و چۆله، کهرمسه و نامرازی شه.

داریکی دريژ و باریکه، نووکی لی دهنین بۆ

مازوو له دار کردنهوه.

چه لاک.

چوماو، ناوی چۆم.

نهمیه که تاژی نیچیرمهکی دمخاته بن چنگی

و رای دهرگی، تا راوچی دی لینی وهردهگر.

سهگ و تاژی نان و ئیسک رهبن چنگیان

دهمن و دهی خۆن.

به لۆ و موسیبهت، بهسههاتی ناخۆش،

تهنگانه.

چهرت و چیل، خنیج و خوار.

گیایهکه له تیرهی بۆر و کهما و لۆ.

فیز: (سه به سههرگی یان چی به).

«مهسلی کوردی»

چیخ.

سامههستوو، نهمیه سامی له کاری خراب

شکاوه.

چهقلهسهما

چهقی و تهف :

چهقهسروق :

چهک و چۆل :

چه لاک :

چه لۆک :

چهماو :

چهملله لهسه

دادان :

چهملله لهسه

دادان :

چههرچۆپی :

چههرت و چهوئل :

چههره :

چی :

چیخ :

چههرهگرتوو :

- چیشته : نهمی سهریاری حقه دهست و مک دس
خوشانه دهری به وستای ستهتکار .+
- چیشته قوله : نهم چیشه که که بانوی نهم سن هر بؤ خوی
یان بؤ خوی و میزد مکی لی دهنی .+
- چیلانگیر : ناسنگریک که ورده حواج دروست دهکا .+
- چینگه : پاشماوهی رایه لی بهر که دهی بهن و دهی که
بندروو .+
- چنو : دارویاری وشک، چروچنو .
- چیوچیوه : داریکی نوویله له هر نووساری باگردانی بهرد
پاد مکی و پنی دمگین .
- چیوچیوه : دوو نالقه دار یان ناسن که دمخرینه دهسکی
باگردانی داروه بؤ گپانی .
- چنوسان : جوریک بر بنده لایه کی تهخته و لایه کی دیکه
کوو (محب) ه ، داری پی دهنن .

پیتی ح

تئ کوشینی بۆن و بۆشاو.	حاسیلکه
جئ بوونوره: (خانووکه چووکه، چاکه تنی دا هاواوینوره.) +	هاوانوره
ئیشکاووس، کچیک که به بی خستن ئاوس بوویی. +	حشکاووس :
له ناخی دلوره: (به حویی دل ههزدهکه وابی.) +	حوب :
خوش ویستن: (دهی حوییم).	حوپاندن
جۆزیک یاری به پهری قوماره. +	حوکم :
تاسان، واق ورممان.	حهپسان :
تاساو، واق ورمماو.	حهپساو :
بریتی یه له ئینسانی گیل و نهزان.	حهپمیش خۆر:
حهپمیش خۆر .	حهپمیش خۆر:
حهشاماتی زۆر: (ئه مهور ههزنه موره کونیه کۆیوونوره ؟) .	ههزنه موره :
قسی به بی و جئ.	حهسابی :

- حسابی : پیروی ماقول.
- حسپنگ : ناسپنگ، ناسپینگ، شنگ.
- حسسته کلهی : سوارپورنی جوانه گا له مانگایه ک که به کله نهمی.
- حسسته کلهی : زوری لی کردن.
- حشرو حله لا : زما زما، هه لاهه ننگامه.
- حشیا : نهمیا، هیچ شتیک: (حشیا ی خوی له م ماله نه نهمشت).
- حواتیلکه : برده لدان بو حوا به دهست یان به قوچه قانی ، به برده مکش دهگوتری .
- حوترینگه : چیشتنیکه زور دانمیللی جورا و جوری تی دهگری .
- حوترینگینه : حوترینگه.
- حوچی : پیووستی، « احتیاج »: (حوجیم پیت نیه).
- حول و دحول : حول و تقه لا.
- حولوه لا : تنگانه: (خستیه حولوه لاره).
- حویه : زول، بیژوو، مندالی حوام زاده.
- حویشان : حوانوره، وی هاکردن: (لهگله نا حویشی).
- حیزفرسات : نهوی بنایپایوی دهرفست له به کیک دینی و کاریکی له گله دهکا.
- حیزوسلامت : نهوی هه مووشتیک قبول دهکا بو نهوی تووشی متریسی گیانی نهمی.
- حیسابی : حسابی، قسمی بهری و جی، پیروی ماقول.
- حیلاندن : حیله کردنی نهمپ.

پښتې خ

- خام حلاو : قوماشنیک بوو له لږکې: (بهرملېننې خام
حلاوه ، هردمړنې ودمکراوه) . « فولکلور »
خامه : توی شیر، سرشیر، قهماغ.+
خامه : کورت کراوهی خانم بز خوشویستی.+
خانېر : چمکنیک که خانه‌کانی نیو لوله‌کې خورابن،
سوابن یان خورکه لني دابن.
خانزاد : بېچووه خان.
خانزاد : ناوه بز ژنان.
خانم وختوون : بریتي په له ژني به ناز و نووږ.
خانی خانان : سرداری سرداران: (یان دمتکه‌مه خانی
خانان ، یان دمتکه‌مه تیزی بانان) « فولکلور »
خانی لهپ زېږین: قارهمانی چیروکی کوردیی « قه‌لای دمدم ».
خاوک : ریسیکه بز تیوه‌دانی بهر دهرنسرې و زږد
گشتی ناکمن. x
خاوکردنمه : نارام کردنمه.+
خاوکردنمه : بریتي په له نیشانندنه‌وی شهرمی پیاو.+

خایین :	پاشگر به مانای پینچوون : (درنژخایین) .
خرتک :	جمگمی دمست و لاق : (له خرتک چووه وات جمگمی ترازاه) .
خرته گهل :	جلمبی خرت و نیزی .
خرکودنه :	کردنه توپ، کردنه که لا + .
خرمانلوفه :	خرمانلوفه، گنم یان جزیه ک که لمسه،
	خرمان دهری به هژاران .
خرمچوون :	خرمچوون، هممو، گشت + .
خرنه :	کوودله، پینچوی بران .
خرهپ :	قهلو و تور و تول .
خروشان :	راپهرین، هلمشکوتن، ئالوز بوون .
خریلانه :	ژنی خرکه لئی جوان + .
خریله :	خریلانه .
خرزه :	دهنگی برین به تیغی زرد تیژ .
خرزه :	دهنگی هئاساسی کهسینگ که سرمای بوویی و
	گهروی بیمنی .
خرزه :	دهنگی رویشتنی شتی وردبانیو گه لای وشک دا
خفتان :	توونکه که پایزی درهنگ دمچیندری بو ئهوی
	بهاری بروی . x
خواداد :	خواداو .
خواداو :	ئهی خوا داویه .
خوار :	خواراک : (شنیومخوار ، واته خوارکی شو بو
	مالات) + .
خوارها :	باپنا، جی بهک ک با نهی گریتسه : (خق

دمخوار بهایان دمگری ، واته خؤ له کار
دمزیتنه +.

خوان : پنه، ئو شتی ننگوتکه هویری لمر پان
دمزیتنه +.

خوارستان باش بوو خوا رحمی کرد.
خوبهزارخستن : کردنی کاریک که لومه و لقمه خه لک بهوای
خوی دا بینی.

خوبهستننه : بریتی به له خؤ مقید کردن به کاریکه یان
به شتیکه.

خوپان کردننه : پالدا نه ، خؤ لکار بواردن.
خوتی پاکردن : به زحمت چون بؤ جینگایه که خه لکی زؤر
لی به و جینی بتالی نه ماهه.

خوتی هاویشن : باز دانه نیو ئاو، خؤ هاویشننه نیو ئاو.
خوتی هاویشن : خؤ دمنیو همشیمت پاکردن.

خوزاندنه : خوجوان کردن، جل و برگه جوان لهر
کردن.

خوزاندن : بزواندن لمر له کاتی ئیش یان خهم و
خفتی گهردها.

خوزاک : نهونده باپورته که جاریک ساچمه زنی پی
داگیریتنه +.

خوزاک : نهونده دهرمانی رهوانی که بهشی عیلاجی
نه خوشیکی قهیز بکا +.

خوزانان : فروفیشال کردن، سنگ دهرپه راندن.
خوزایی :

- خودج : گودج، باری ولاغ که زرد لاسر پشتی بی،
دژی شوق.
- خورد : چر و پر: (دهونیکي خورده).+
- خوردکردناره : گزیدناره پارهی درشت به ورده.
- خوردکردناره : چاوخورکردناره، جوان سرنج دان، بیر لی
کردناره.
- خورشت : چیشتیکی سووک که لهگل پانو دمخوری. x
- خورشت : تام: (خورشتی خوشه).
- خورشید : ناوه بۇ ژنان.
- خورکه : مزانه بۇ دار و کتیب و جل و برگ.
- خوری شور : لیدانی زرد، لیدانی توند: (کهری کوتا خوری
شور، لهخوین سوربوو ملی بورد). « هزار »
- خوری یه جنده: قهرزی سمرناوان.
- خوز : بۇ دار به کار دهیری، ساریژ بوونارهی جی
برین: (خوزی میناوتاره).
- خوزگه خواستن : ناوات خواستن.
- خوش
- خمت و خال : نارهی به هوالت جوانه و ناکاری خراپه.
- خوول : نهستور، قهلو: (خهجه خوول).+
- خولمال : گمسکدهی شقام و کولان، سمپور.+
- خولپوتینه : رنگ خولمیشی.
- خولیدان : قمره له قهردان: (دهوزی خوی لی دهی؟).
- خومت کردن : چوونه کمین، کمین گرتن.
- خوی کردن : خوی لی دانی چلرم و شت بۇ نارهی بون

نهکا.

- خوین پڙان : خوین له لووت هاتن.
خوین ږاسان : خوین پڙان.
خوین ریژی : خوین لیهاتنی برین، سرخوین کهوتنی ژن له غمیری وهختی خوئی دا.
خپال : خپتوله ، قلهویچکسی جوان.
خجلان : سرلی شینوان، پمشوکان.
خواب پی کردن : پند بمر هینان : (نرکارهی بکسی خراپت پی دمکم).
خمرچ : باج و پیتاک.
خمرت : نیری و بهرانی دوساله و بهرهورود x.
خمرتله : گیایهکی بهرزه بالایه له نیو دغل و دان دهوری.+
خمرمان لوفه : خمرمان لوفه ، گنم یان جویک که له سر خمرمان دهری به هژاران.+
خمرک : دمرگایکه جولاً تیودانی پی له سر « لولو » هل دمکا.+
خمرککشکاو : بریتی په له هر دمرگایهکی شپ و شپړیو ، تناننت به بنیادمی شل و ویش دمرگوتی.
خمرین : غمرین ، بق هستانی زالم له مزلوم.+
خمرل : که لای گویند نرکاتسی تازه شین بووه.+
خمریم شوی : خمریم بهریره ، بریتی په له ژنی جوان و بهناز و نیمناز.
خمشخاشک : خاشخاشک، خاشخاش، خمشخاش x.

- خفتان : خفتان.
- خه‌بوی : خنکان، پشور لی بران.
- خه‌بوی : کز بونی شوقی چرا، داکشرا نی پلیته‌چرا.
- خه‌لقنده : نافه‌ریده، دروست کراو: (بهی خوایی مه‌مومانی خه‌لقنده کریه).
- خه‌لوه : چیه، قسسی به‌سپایی: (ئو سرتو و خه‌لوه‌تان له چیه ؟).
- خه‌م خواردن : مشور خواردن، بز هه‌رشه به کار ده‌ری: (راوسته خه‌مت دمخوم).
- خه‌م خواردن : خه‌مت خواردن.
- خه‌مشه : کونی پاشوره: (له‌پاش تهری خه‌مشه‌ی ده‌ری).
- « ماسه‌لی کوردی »
- خه‌مه‌تیلکه : ئو شینکیمی له‌سار به‌رد ده‌ری و زوو وشک ده‌ی، « گسنگ »
- خه‌م‌خه‌ری : ئو کسسی هه‌میشه خه‌ری دی.
- خه‌زهره : پوله ده‌ری کورته‌بالا و چه‌ره‌پ.
- خه‌زهره : خه‌ریونه‌ی ماسی له‌قلشته به‌ردی نیو ئاودا.
- خه‌زهره : له‌سهریک که‌لکه بونی کواله ئو کاتمی ده‌ی
- له‌چوم و ئاوان به‌ه‌رتوه.
- خه‌شک : ئوه‌ی له‌چه‌په‌ردوست دمکری و کله‌وشی ده‌غل و دانی پی دمکیشه‌ره سهرخرمان.
- خه‌یگه : هیزه ، پینستی خوش کراو بز هه‌لگرتنی دوشاو یان بون.

پښتې د

- دائښستن : قفل کردن نگاله دان: (دمرگاکه د/نځه).+
- داب تښکدان : لمرچاو نه گرتنی داب و شوین.
- داب داهینان : کردنه باو ، داهینانی پې و شوین : (تم دابه تازمه نعتو دات هینا).
- دایمستن : دمه قالی کردن : (له گغلی دامه بېسته).+
- دایپاچین : برینی لک و پوپ له سهرېا بق خوارۍ. *
- دایرېغان : داپلوغان، سووتانی زقد سخت.
- دایرېوزان : پرېوزان به گری ناگر.
- دایپچنښ : پمستاوتن، تی پمستاوتن. +
- داتولاو : میوه ی زیاده له اندازه گیشتهو. +
- دایچوران : داهاتنی لکدار له بری بری زقد. +
- داخی به جمرگم : داخی گرانم.
- دایروون : بریتی په له ناموزگاری کردن بق ندرکانندی نهینی. +
- دایوېږ : دایوهاوور، دایوېغان.
- دایوېکرمن : بریتی په له پښکومتنه: (له بنشمرمی دا

دارى بؤ هموو بيشهرمينك كروه).+

داربهرلحدادان : زهرلندان.

داربهرلحدادان : قسى هق و قهرغهگر پى گوتن.

دارحمبال : داريك كه له سهر ديوارى بهرهميوان دريژ

دهكرى و بنى كۆلهكى دهخرينه سهر.

داپژان : بريتى يه له شهرمهزارى : (دهيوودا/بېزنى

بهلام ئو كاره نهكى).+

داپژان : دابارين، داوهرينه سهر : (داپژانه سهرى).+

دارقهزان : دارهين، داربننيشت.

دارقلنه : كلكى دارى قلنه.

دارقونگره : ئو دارى قونگرهئى ئىستيزارى پى دهبىستن و

دهمكئوه.

دارويىش كردن : دابىش كردن، به شينئوه.

دارويشان : رووشانى لىش له كاتى كوتن و بهربوونىهدا :

(لايكى پشتم دارويشاهه).

دارويوت : ئوكاتى گهلاى دار دهوهرى و مازووكردن

ئاسان دهين.

دارمهرد : ئوكاتى گهلاى دار زهر دىين و مازوو به

زمحمت دهينرئيه، چونكه هم ئو و هم

گهلاكه زهرين.

دارمهزال : ئو دار و كۆلهكپه كه مهززالى پى دروست

دهكرى.

دارمهزال : ئو دارپه كه له نيو لكهكانى دا مهزال

دروست دهكن و ميوهئى تيدا ههلهمگرن بؤ

زستان.

- دارهغه : دار تون، دوزگای تونکران.
- دایوتن : هلوهراندنی گلی کمدال یان هر شتیکی به
ناسانی لی بیتوه.
- داس وشین : پاله، پالهی نازا، دروینوان: (همه داس -
وشینه ، گالته نیه).
- داشتی : داشت، حیوانی راگیراو بو زاوئی.
- داقنان : زود کز بوون له ناکامی نهخوشتی، یان بی
خزمتی دا.
- داقناو : زود کز بوو له ناکامی نهخوشتی، یان بی
خزمتی دا.
- داقهلاشتن : راکردنی خیرا سهربرهژیر.+
- داکردن : هلمنانی بره و هیلکه و... بو نیشانه تفنگ.+
- داکردن : برپینی لک و پوپی دار له سهری را بو
خواری.
- داکوتان : مانمهی زود له جی یک: (ده بوزان له
بوکانی دام کوتا) .+
- داکوتنگ : داکوتوو ، بربووه له بان، لبار، له داری
میوه و هریرزایی یک.+
- داگرتن : ناخنینوه: (سو باره کام داگرتوون).+
- داگرتن : نارام کردنوه: (به چوار کسان له بیری دا
شل و کول بوون بویان دانهگیرا).+
- داگرتن : ساز کردن: (شموی باران دادمگرین و
بیانی زوولی دهنین).+

- داگیراندن : داگیرساندن له گزړه‌وی و شتی چنین. +
- داگیرساندن : داگیراندن. +
- دامالان : له سهره بڼ خوارۍ داخزان: (پیستی سهرم دامالاً) x.
- دامالین : له سهره بڼ خوارۍ داخزاندن: (توزیکم پشتنی دامالنه) x.
- داناره : گیایه‌که ویک وینجه و سینه‌ره، بڼ نالقی ناژمل زږد به‌کله‌که.
- دانان : گریمانه‌کړن: (وام دانا نعتونه‌هاتی ، نمن به تخی چ بکم ؟) +.
- دانلو : دواناو که دهرۍ به زرعات بڼ نه‌وی دانه‌کی قلمو بی. x
- دانلک : خواردنیکه له شیریز و سوزازه.
- دان شاش : دان لیک نوور، بڼ شانه و شنه و شتی وا به‌کار دهرۍ، هروا بڼ ددانی نینسانیش.
- دان شال : دان شاش.
- دانهریزه : نه‌ویه که دهنکه گنمی باراش دهرینه نیو ناردمکه.
- داووناو : به‌تاییه‌تی، به‌دانسته: (به داوونلو هاتووم سهردانی ، که‌چی دملن چون بوو هاتی !) .
- داووت : بانگ‌نشتن بڼ نان خواردن. +
- داوهران : تی وروکان، له دهر کږوونوه. +
- داوهرین : له دهر کږوونوه. +
- داوستان : راوستانی ناوی مه‌ند له گوم یان له دیزاو و

قولکه و ... دا.

داوولوزی : نزیك بوونوهمی مریشکی هیلکه کور له
هیلانه کی و سر پاوکه کی .

داوولوزی : بریتی په له دورهدانی جیگایهک بز
مهبستیک: (داوولوزی له دوری مالی ئو
کچه دمکا).

داهینان : زیادکردنی برنج له کاتی لینان دا: (برنجی
چاکه زور دابینی).+

داهینان : پرسینوه : (متلوه کی کم لی داهینا).+

داهینان : چماندنوه : (گوجانیکم داهینا).+

داهینان : دورهدان : (لور بیوژنهی داهیناوه جابزانین
چ په چ دمکا ؟).+

ددان هلبوون : ددان ئال بوونوه به شتی ترش.

دپ : قهشست، مهو دا : (دپی به ریزی نوژمن دا و
خوی له گه مارو دهریاز کرد).+

دپدووک : تووتپک ، میوه کی خورسکه.

دپزدان : قهششین : (دیوارمه درزی داره).

دپود : تووتپک، دپدووک.

دپوه لان : دپکای، دپوای، ئو جی په که چقی زفده.

دژخو : کم خوی، ئوهمی درهنگ خوی لی دمکوی و
زود زود خبری دهینتوه.

دل برژان : دلسوزی : (دلم بخت دهرژی که خه لک به

دل بزوزین : خراپه باست دمکا، بویه ناموزگاریت دمکم).
دلگر، هست بزوزین.

دل به جهخار : دل به ناسور.
 دل به داخ : دل به جهخار.
 دل به زوخواو : دل به جهخار، دل به ناسور.
 دل به سق : دل به ناسور، خفه تبار.
 دل به قهم : خمبار، خوشه یست مردو.
 دل به ناسور : دل به زوخواو.
 دل په پینه سر : ناشق بوون ، خوش ویمستنی دسبه جی :
 (هرکه چاوم پنی ککوت دلم په په سمری).
 دل گوتن : بهر دل ککوتن : (دلم نای گری).
 دل گرم : دل ناراحت، نارازی، دل پنجاو : (به
 دلگرمی قسان دمکا).
 دلگیوان : خواردن پی نه خوران.
 دلو : کلین، کون : (دلوی تیدا نیه).
 دلور : دلو، کلین : (دلوی تی ککوتوه).
 دم پان :
 کورنیه : قسه نوزانین : (هر دم پان دمکاتوه ، بزو
 خوشی نازانی دملی چی).
 دم پژان : لووت پژان، خوین پراسان.
 دم پیس : زمان پیس، جنیو فروش.
 دم دادان : دم له زوی دانی ناژل بق لهوې : (نم مېه
 نه خوشه ، نه مړو دمی داندوه).
 دم شمې : دم پیس، جنیو فروش.
 دم زهره : دم زهره، بریتی په له تیژ کورنیه و ناودانیه
 ترونج، نک سمر کورنیه. x

دنگ : دنگ، دانه.

دوازدهسوارهی

میریوان : دوازده شهرکمری کوردی نیو چیرۆکه
حماسی یهکانن.

دوازدهمانگ : به دریزایی سال : (دوازدهمانگ چ خوم چ
مندالم، بوی دچوسنیموه و ژیان تالم)
«هزار»

دوویان : ئهوه بهشینکی بانی خانوو بلندتر له بهشهکی
دیكه بی.

دووپ : فرۆشتنی ههموو بزن و مهركان بهمهرك
یهكیه.

دوخوا : چیمهنتۆی خالیسی به ئاوگیراوه كه بۆ ساف
و لووس كړین بهكار دهبرئ.

دوخه : ئه حیوانیه كه به كری یان به پیاوهتی
دهبرئ به كاسیک هاوینی رزقهکی بخوا و
پایزی بیداتهوه. x

دوورنهگنیو : ئه چهکی دوور دهوا ، دوورهاوێژ.

دوورنهگنیو : تفهنگچی یهك كه له دووروه نیشانه دهیكی.

دوورتهفنگ : تفهنگ هاوێشتن له دووروه : (بۆ دوورتهفنگ
له برهوه چاكرتم نهیوه).

دوورمهشپ : شهپنهوێست، لاشپ.

دوورمهبین : زارمهبین، ئه بهنهی زاری مهشكه و هههبانهی
پێ دههستن.

دوورنودوورن : بریتی یه له پیاوی دووروو.

- دوگوتنه : گیایه که وک زیزانه، بهر مکی جووتیلویه، وک
گونی بنیادم هملکوتوه x.
- دووک : داریکی دووپله، ومختی گل کردن له مئلو
گهلی دهن و حیرای دهن بؤ شو کسی
قوری یه گله که دادنه.
- دولکدار : پری دولکینک داری سووتاندن: (دارمان
نه مابوو دوولک داریکم هینایوه).
وختای کلش دروست کردن.
- دولم : قهره ج، قهرچی.
- دولمشکه : قهرانی زستان، قرانی مالآت له زستان دا،
سار دوسرمای سهختی زستان.
- دولل : بؤل، بؤلش، شو داره نهستوره که دهکوتری و
ناوی ناشی پیدا دینه خوار.
- دولل : شو داره کؤلراویه که باراشی و مسر دهکری.
- دوباراندا بوون : له تواندا بوون، له دست هاتن: (هیچی
دوباران دا نه).
- دوبهرا هاویشتن : به پاریز داوای شتیک کردن: (بووسی جارم
بؤ که کسی دبهر را هاویشته).
- دوبهر کوتن : بهسالد اچوون، کزیوون لبهر پیری: (زفد
دبهر کوتوه).
- دوبهر گهران : بهغریا کوتن، بوون به سدهقه: (داخوا نانی
چ فقیریکی دبهر گهراوه نه جاتی بووه ؟).
- دوبهر مراندن : به قوریان کردن: (دبهر مخوت دمرینم) ژن
دهلین.

مل دانه کارینکی قورس.	دبه‌رنیشتن
چوونه به‌لینگی ژن بز کاری ژن و پیاوختی.	دبه‌رنیشتن
دهی جا : (دهجا به‌توچی ؟) .	دهجا :
غاردان ، به‌غار ږاکړدن .	دهخونووسان
تسې ږاییتن : (له مالی بابی هیچ دهرای	دهرایوونی
روونی نیه ، ناویری بچیتیره) .	
له نهموون دا سرکوتوو .+	دهرچوو :
شانه هه‌نگوینی خبر . (منور) ، نژی	دهرخونه‌شان
تیره‌شان .	
خه‌م و جه‌خار .	دهروداخ
فیله مانگه ، له‌میی ، نه‌خوشی په‌که منداډ	دهرودمانگه
دهیگری . تووشی نیسحال دهی .	
سورپانه‌وی بی جی : (نهم دهرکاودمکت لی	دهرکاودهرک :
چیپه ، بز له مالی خوت دانانیشی ؟) .	
شیپانه ، به‌رهرگا ، « آستانه » .	دهرگانه :
پارچه زهوی چووک و زیل لی دراو که بکری	دهرمال :
به‌شیناوه‌رد .+	
هاتوچوی دهری مالی بز کاری میوانداری و	دهرژووړکردن :
شتی وا .+	
خو‌ل‌زینه‌وه ، به‌دزی یوه خو له‌کار بواردن .	دهره‌دزه :
وهی خستن : (به‌م بارانه‌یه نهم کوپت بز	دهری کردن :
دهری په‌کرد ؟) .	
دستگر ، ورده‌کاریک که زود وهختی	دهرگر :
سهنه‌تکار بگری .	

- دهن گریزی : پوول به قهرز دان ، چاکه له گهل کردن.
 دهنزوله : ههردا دهنزوی باریک.+
 دهنزورژمنگ : نان وی ههئنه کردن : (لینی دهنزورژمنگ نا ، ههتا وهدمری نهناوازی لی نههینا).
 دهس بهسهدا :
 دهینان : لاواندنهوه ، ناگالنیوون.
 دهس پینشخهوی : پینش دهست بوون ، دهست وهینش خستن.
 دهستاو : نههونده ناوه که کاری ئاوداشتنی پیسی
 بکری : (کانی بهکه تهقیوه و دهستاوینکی ئاو
 پیدایی). x.
 دهست پینشخهوی : دهس پینشخهوی.
 دهست گورژ : حیوانیکه ههریز گوشت سههیراپی ، نهک
 لههیر نهخوشی یان گورگ لیدان.+
 دهست کهلا : ئههوی دههینه داردهستی بهکیک.+
 دهست گران : ئهه کهسه دهستکوی زوو دههوی. x.
 دهست میژ : میژوک دان ، فرچک دان ، بیهچوی ساوا له
 گوانی دایک ههئخستن.
 دهست له کراس :
 دههینان : وره بهردان ، ناهومید بوون.
 دهست دهست :
 کرین : دهست دهنیو دهستی بهک نان ، دهستی بهکتر
 ماچ کردن.
 دهستهباره : بهشهدار بز ههئکردنی ئاوروچکمی مندالان.
 دهستهپاراو : نههونده ناوه که پاراوی توتنی پی بکری.

دسته‌چيله : نئو داره باريكانه كه له ناوړى ماله دراوسى

دادهگيرسنترين بڼ نهمى له مالى ناوريان پى

بگړنتوه. x

دستهگ : چمند دارى كورت و باريكن ، له چمند جينگاو

له كارپته دهېسترين و له هر لايهك كسينك

شانينان بهردها. x

دستهوار : ميقداريك نان بى ژماردن : (دستهواريكم

نان له پيش دانا هموى خوارد) .+

دستى دستى : دستاو دست پى كردن ، حواله به گواله :

(دستى دستيم پى مكه) .

دس ديسيب : نئو پاره نهغدهى به قمرز دهرى بيجگه له

شتوومهگ .

دسغور : قبولى ، برينچ كه نهپاليورى و نهكرپته پلاو :

(به دسغورم لى تاوه) .+

دسرازه : نئو شريته ونئو پهړيانى منداليان له لانكه دا

پى دادهبستري .

دسپړيشتن : دولمېندى .+

دسپړيشتو : دولمېند .

دسېشكاو : پېك كېته ، دستمشكاو .

دمكوو : دمك ، همى ، ياخوا : (دمكوو مالت خرابى

بڼ كارى كريت) .+

دملق : نايلفونى روون بڼ پنجره : (شووشى

پنجرمكمان شكا ، دملقم لى داوه) .

دم چمقل : چمقل دم ، كسينك دم و شويلاكسى

رهقله و ناشیرین بی .

دمم دادان : لهوړانی ناڅهل : (تم بزله نه خوښه دهم
داناډا) .

دمم دهما : بېرهمېره ، دهمو : (دهم دهمای بیانی خبرم
بڼوه) . x

دمم سارد : دژى دهم گرم ، تاژى يهک که له نینچیر گرتن
چالاک نیه .

دممگانه : دمکانه له دارمازوو ، داریپروو ، دارقمیسی و ...
دهردى نهک هر له دار مازوو . x

دمم لهپووش : دم له پووش ، نهمى له بهش کردن دا هیچی
پى نابری .

دمم لهدم فان : لهگل کورتنه شېر و چغه : (دهم له دهمى
مانى) .

دمم له کالان

نهکوتن : لى نهبرینهوه ، قسهکردنى پى وچان : (سى
سهعات دهمى له کالان نهکوتوه) .

دمم و ددان : دهم و دیان ، زار و ددان .

دهومناش : کینشی نغامانه ، دهونه ناش . دهومناشی
گرزالی یان بېناویانگه که داستانی خوی هییه .

دممزل

دهنگ نهدان : قسه نهپوشتن : (کاکه نهمن دهمزلم دهنگ
نادا) .

دیاردی : نې کرویشکى لاسر لان دهینزیتوره .

دیند : خوشکى میزدی ژن . خوشکى گوره « داد » ه

نهک «دیند» x.۱۱

دیدارناخرمت نهمی دهمری و ناواتی دیتنهمی
خوشهویستیک دهاته بن گل.

دیمانه : یهکم شت که سر هل دها ، یهکم چلی
بینستان و گزوگیا که سردهردینی : (دیمانهی
داوه ، دیمانهی هاتوه).

دیمبلی میمبلی : بریتی یه له تپل ودههول و زورنا و نهوستانه.
دیمکار : زهوی دیم ، دژی بهار ، پشتاو.

دیمکار : نهو شتهی به دیم دادمچیندری : (بینستانم به
دیمکار کربوه).

دیمهره : چولهکه دیمهره ، پاساری .

دیمهکار : دیمکار.

دیواودهر : برینی نهم دیو نهو دیو : (گوللهکه دیوار و دهر
بووه) +.

دیواودیو : نهم دیو نهو دیوی چیا : (دیواودیوم پشکنی
چله رنواسنیکم لی نهی) +.

پیتی ر

- رابوردین : رابوردن، نهک رابواردن. x
 رابېستن : ناو ههلبېستن له جۆگړا بڼه سهر شیناوورد. +
 رابېستن : پینچانی برین. +
 رابېستن : پینچانی ئهئدامیک له بهر ئینش یان به درو :
 (قامکی خوی رابېستوه نازانم راست دمکا
 یان نا ؟)
 راپازنین : گوشینی جلی شوراو.
 راپازنین : گوشینی پهنیری تازه.
 راتلهقاندن : راوهشانندی دهفریک که شتی وردی تیدا بی :
 (سهری که وهک گهنم چئون کهوتیه ، گنژی
 بیژینک و راتلهقانی کو) « خالهن »
 راتلهکاندن : بزوانندی توندی کسبیک بۆ له خو ههستاندن.
 راخرزین : راخوشین راکشانی ئهستیزه لهشودا (شهاب).
 راخرزین : رویشتنی لههکاوی مار: (ماریکم لهبر راخرزی).
 راداشتن : راگرتنی چرا بۆ نهوی خهک له بهر شوقهکی
 بهرینی خویان ببینن: (چراکهیان بۆ رادیره) +.

- رادداشتن : بډاگرتن : (نوو سنيوم بډاډاښتن وهری نهگرتن) .+
- رادان : رينگه پندان .
- راديه : راتبی فقی یان ، نوه که قوتابی یانی
- رادهر : ټایینی نان و پینخوریان له مالان کو دهرکوه .
- رازپینځ : وهینش خوده ، لهډاډانوه هاتوه .
- راست : راست ویز .
- راست بهراست : بهرامبرووی بهرو : (راست بهراستی من یهکنیک دیار بوو) .
- راسپنژان : ټاکامی راسپاردنی کسینک ، نهک راسپاردن .x
- راست کردن : پهراندنی بهشینک له حیساب یو خشت کردن : (نو ۱۵ قرانه فېرې ده و هیسابهکه راست که) .+
- راسته : ولاغه بهرزیهک که کاتی پهرینه له چومی قول خوی بهسر تعیشتی سرهوهی دا دهفا (چپ بی یان راست) .
- راستهې : یهکسر : (راستهې هاتووه نیره ، نهچووه هیچ مانیک) .
- راشکان : درنگ بوونی شوی : (شوی زرینگاوه راشکا ، شعیتان سامی لهخوا شکا) « هینمن »
- راهنان : کهرتی داروهرخت .
- راهناندن : برینی دار و هلکنندنی .
- راهناندن : بریتی په له خستن له زورانی دا .

هه لاتوو.	راکریوو
راکریوو.	راکرده
ههرد هوام : (خوا راگیر و راو مستات کا).	راگیر
حسطن : (داریکی گهردم رانا، دهبار داری بیدا بوو).+	رانان
حسطنی بنیادهم به زورانی : (دهگری راچووم، رام نا).+	رانان
سپییایی یهک کهله دهم وچاوی ژنی نووگیان پیدا دهی.+	راو :
شیلهی ههنگوین.+	راو :
توورمکی خام کهبۆ پالوتنی شیرنژ و پغیر و... بهکار دهبری. به پالوینی شیر ناگوتری. x.	راومک :
راومکولسیر کانیاو.	راومکانی :
هرچی رابخری بۆ لسه دانیشتن.	رایهخ :
شتیک کهچاند لکی لی بینوه : (رایه لکی ناو ، رایه لکی جاسووسی) ، شه بهکه. +	رایه لکه :
خوگرتن، دهوان ، گووردان.	رسقان :
نوهی له رشانهدا بهدمی بنیادهم دا دیتوه.	رشوو :
پیشبرکه : (وهه رقبهرقه بکهین بزانی کاممان زووتر دهکینه نه سه ره).	رقبهرقه
رهمانه، رهفیسکه ، بن نهژنۆ : (به کاره داست ده رمانهی خفت کرد). x.	رمانه :
رمل، رطم، خیز، چهی.	رمل :
چن، بیستان بن نه کسمیه که ههسو	رن :

بهره‌مندی لى دهکاتره سکه تهره که هه
دهکانتيره. x

رنده : پارچه تهنه‌کيه‌کى کوز کونه پهنيرى
پى ورد دهکن.

رود : کهرو، برش : (تانه‌که روى هيناوه).

رؤ : خور، هتاو. +

روپهر : « سطح » ، « مساحت »

رووت بوونه : جل داکنندن : (تاوکه قووله رووت بهره با
وهنيوکهين) +.

رووخک : زهوى يهک که نه‌گهر چالى لى هه‌کنندري،
ديوارمکانى تى دهرووخى. +

روودار : پى شيرم وهيا : (هينده روودار بووه تامى
نه‌ماوه) +.

رووزه : جورىک گرکيه پينسته‌کى زوره. +

روسه‌کنان : داسه‌کنان، نارام گرتن.

رووشال : چهرمى تهنک که له تاكامى رووشان دا لالمش
هه‌ل دهى : (رووشالنيکم لى هه‌لبوره).

رووشه : رووزه، جورىک گرکيه.

روقرمان : تىک قرمان ، تىک رووخان.

روقرماو : تىک قرماو.

روئاس : روئاس، بنى گيايه‌که ريسى پى رنگ دهکن،
رهنكى سووره و کال ناپينته.

رهيناوک : سمل، بنه‌گيايه‌که ژنان بۆ زينت و بۆنه‌کى
وهخويانى دهخن.

- رہپال نان : وک جنیو بہکار دہری ، یانی شتہ کمی رہپال
دہنی.+
- رہین : کزدان، جی یہک کہ نہ گہر بارانیسی لی
بیاری نہینتہ قور.+
- رہپرہپ : تہپتہپ.+
- رہجا : تگا.
- رہجہبا : رہنیو : (نہر ہموو توتنہ بہکی رہجہبا دی ،
واتہ بہ کی رہنیو دی).
- رہحم : بہزہی، دل نہرمی .
- رہخش : نہسپی بہناویانگی رؤستہم : (رہخش ہو
رؤستہمی ، گارہان ہو نووشہمی) . « مہسالی
کور دی »
- رہزاسووک : نینسک سووک ، خوین شیرین : (لینو نان ،
دہم ہچووکن ، خوین شیرین ، رہزاسووکن)
« ہینم »
- رہش ہوون : ناو ہلمڑینی زہوی.+
- رہش ہمشہ : جوریک مراوی یہ.+
- رہش کردن : ناو دہزوی کردن.+
- رہش کردنہی : کوراندنہی حیساب لہ دہفتہردا.+
- رہشکوڑی : رہشکوڑی، تیرود.+
- رہش و سپی : ہر جہزہ کاریک : (نایہلم دست لہ رہش و
سپی بدہی ، واتہ نایہلم ہیچ کاریک بکی) .
- رہشہ : بانگ کردنی کمسینک کہ رنگی رہش بی.+
- رہشدار : داری جہنگل وک دارمازوو و داریہروو.+

رهمه زيزانه : زيزانه رهمه ، زيزانه رهمكه ، دانينكى ورد و

رهمه لهگل گنم دمكوى .

رهمه سال : سالى بى بهفر .+

رهمه شوى : تاريك شوى نهنگو سته چاو .

رهماندنوى : کوتاندنوى کانزا .

رهماندنوى : رهماندنوى دهون (ومختيك دميانهوى

دارستانيك بكمه كينلگه ، دارمكاني له ريشه

دهردين . بى سالى بوايى رهمگه دارمکان هه

دهمدهوى . هه لگندنى ئو غهلفه تازانه پينى

دهلن رهماندنوى) .

رهماندنوى : جنيو پى دان : (دايك ويابى رهماندنوى) .

رهمق كردن : رهمق كردنى ئالته پياوان .

رهمه شق : تيرشق ، بووزوويك كه ومختى رايهل كردن

شق ، واته سرينشى زرد لى بدرى .

رهمه : كورت كراوى « رهمزان » ناوه بى پياوان .

رهمزان : مانگى زفژوو ، نوهم مانگى سالى كوچيى

مانگى .

رهمزان : ناوه بى پياوان .

رهمند : ديوارى وشككه لك .

رهمه : بهستى دم چوم و روپاران .+

رهمبول : رنبول ، تيتول ، شيتال ، دپاويى داوينى

كراسى ژنانه .

ريخن : مندالى نيسحال كه كز و لاواز دهى .

ريخه شكه : فيراندن ، نهخشى يهكى ئاژمه كه زرد

- وایه دهی کوژی .
 ریژمن : لووژوی تاو .+
 ریژمن : نیرینهی چوم ، جیگای همرقوول و به تاقمتی
 چوم .+
 ریژمو : ریژمن، لووژو .+
 ریشوله : زیرزه، شو بهرمیه که به هاران گوینز و داری
 بیکه دهری دمکا و نوای ماویهک دهری .+
 ریک دهرچوون : ریک هاتنوه : (یهکی نوو سنیم وی دان ریک
 دهرچوون) .
 ری کردن : جیگا کردنهوه بو دانیشتن : (ریم که با
 دانیشم) .
 ری کردن : باش بو نیشانه چوون : (تفنگه کهم خانبره و
 ری یه ناکا) .
 ریک ودهوان : به پاشکاوای : (هرچی یهک هیه ریک و
 رهوان پیم بلی) .
 ریک هاتنوه : به قدر یهک هاتنوه .
 ریکوتن : دست کردن به نان کردن : (بهیانی زوو
 همریم شینلا و لهگل تاو هه لات ری کتوم) .+
 ریگه : رهگ .+
 رین : ریمان : (هیشتا رین زور لهبر ماوه) .

پیتنی ز

- زاخاودانهه : مشت و مال کردن : (خه نجه رمکه م تازه زاخاو داومتهه) +
- زاربلاو : زار بهاوار، قسه تی نهو هستاو.
- زاربهاوار : زاربلاو، قسه تی نهو هستاو.
- زاردروو : نهو جوال و تهلیسه که پر دمکری جا دهووری . بهکارمکش دمگوتری زاردروو.
- زاردروون : درونی زاری جوال و تهلیس.
- زاردروون : بریتی یه له بهرتیل پندان.
- زاردروون : رینگای قسه کردن به یه کیک یان به خه لکیک ندان .
- زارهدهر : برینی نهم دیو شو دیو ، دیواودهو.
- زارهدهر : ژووریک که دهرگاکسی له روی دهری بی، نهک له دالان.
- زاگوون : برشت، کارلنهاتن x.
- زامنه : نامرازی داخستنی چه خماخی تفنگ و دمانچه.

زائین :	لی ناگابوون ، « دانستن ».
زاوایوک :	چپایه که له نیزیک مه‌باباد.
زاوایند :	ئو زاوایی دمچینه مالی خه‌زووری ده‌زی.
زرنگانسه :	زرنیگایسه ، نیشستی خشت و خالی نیو ناو. +
زهنوق :	چریسکایی روژ له سه‌ر شو‌ریاو.
زهنیق :	کانزایه‌که.
زه‌زییل :	زیل و زال.
زومهنی :	گیایه‌که وه‌ک مهنی دمچی گه‌لای ورده.
زریزه :	ریش‌زلی گویز و داری لپ‌هوار که به‌هاری
	ده‌ری دما و دیایه ده‌ری. +
زگ دان :	ده‌ری‌رینی به‌شیک له دیوار که نیشانی
	رو‌خانیستی :- (دیوار که زگی داوه).
زگ مه‌شکه‌کی :	زگ زل.
زلق :	قولتی ناو له کولین دا : (زلق زلق دم‌کولی). +
زله‌موو :	ئو دانه‌دانه مووانه که له جینگای بی موو وه‌ک
	لامل و سه‌ر و رو‌ومت ده‌روین.
زلی بی هونه :	بریتی یه له که‌سینک که به‌قه‌لافه‌ت گه‌ریه
	به‌لام هیچ کارینکی له‌ده‌ست نایه.
زمان پاراو :	زمان ره‌وان ، به‌دم ورو.
زمان گه‌ستن :	هه‌ست و هه‌به‌ره‌هاتن : (که ئه‌م دی زمانی
	خوم گه‌ست ، گوتم نه‌م ماسته بی موو نیه).
زمان له به‌ری	
په‌ دان :	خه‌لتاندن ، فریودان.
زمان لی کوتان :	به‌گزیی لی کردن له‌لای ده‌سه‌ل‌انداز.

زمان	هه‌له‌نگوتن:	قسه له‌زارد هرچوون.
زمان	هه‌له‌نگوتن:	لایه‌تیی، قسه باش بو نه‌کران.
زیمه	:	شیشی ساچمه‌زن و تفنگی ره‌شولی.
زیمه	:	تمبه، ده‌نگی کهوتی شتی نهرم و قورس.
زنگل	:	زه‌نگل، قه‌تره: (ئاو‌نگ له‌سه‌ر کو‌لمانی و‌یستاره زنگل زنگل) «فولکلور»
زوبه‌زو	:	خیرا خیرا.
زوباد	:	هه‌زنه‌گه‌ره.
زورک	:	جی یه‌ک که به ئاوی بارانه نایینه قو.
زورکان	:	زورک.
زورزو	:	ئو شتانه‌ی له‌خوری و موو دروست کراون:
		(بو زورزو یانی بونی سووتانی خوری و موو).
زوتلو	:	زوتلو، هه‌زاری.
زه‌رو‌ه‌شین	:	ئو‌هی به‌دست و زه‌ره و خه‌لک اینی ده‌ترسن.
زه‌رو‌سور	:	تیکه‌لای ری‌نگی جل و به‌رگی ژنان: (زه‌رو و سور تیکه‌لای ژن و‌پیاو هه‌رایه) «گوران»
زه‌رو‌ماه	:	شاخی حه‌ستم.
زه‌رو‌ه‌قه‌بی	:	جوریک مارمیلکی زه‌لامه.
زهل	:	جه‌گن، گیایه‌که ده‌کریت حه‌سیر.
زه‌لیل	:	بریتی یه‌له‌که‌سینک که نه‌خوشیی گولی
		گرته.
زه‌لین	:	خووسانی زه‌ی، ئو زه‌ی یه‌که ئاوی زه‌ی
		لی‌نراوه: (به‌جاریک زه‌لیوه).

زنگل، دلۆپ، قهتره، زهنگول.	زنگل :
زهنگه، زرينگانوه: (زهنگه نهين له سهرم نايه).	زهنگه :
ناوه يۆ بووچۆمى كوردستان : (زى يه چووك و زى يه گهره).	زى :
تهنگانه، سهرما و سۆله يان به فرۆياران هاوكات له گهڵ نهيوونى زههريان ئالفى مالات.	زهيهقمى :
چوونه سهردانى پيارى گهره.	زيارهت :
زين كردن، مهر و گاران له مهرزاي چيندراوى خهلك كردن.	زيان كردن :
سهنگه كه فيرى بزىنى مهشكه و بودانه و ... بووى.	زيانهخۆ :
كولكيكى سهى يه كه هيشوو بهرسيله دهري دهكا و دوايه دهى وهرينى.	زيرده :
برادهى ناسن، ئهوى به كوتان يان به برههه له ناسن دهينتهوه.	زيرده :
زده مهندي، گيايهكه.	زيره مهندي :
ژيلهق، پۆلى نيوهدامركاو.	زولك :
كون له مهشكهدا : (مهشكهى چاكه زيوانى تندا نيه).	زيوان :

پیتى ژ

- ژارگرتو : ئوھى شتى ژاروۋى خواروھ ، ئوھى
 خواردنى كۇنى خواروھ و پنى نەخۇش بوھ.
 ژانېر ، لەجياتى « مسكن » بەكارپراوھ.
 ژاندارم : پۇلىس، ئىمىنە.
 ژۇنكە : ژنى نابووتەكە، « تصفير » ى ژنە.+
 ژەم بوردو : جەم برونو، ژەم مرونو.
 ژەمك : جەمك.
 ژەمرەمار : جەننە، وەك قوزۇلقورت و سندان.

پیتى س

- سارده : جۆزىك كوانه زۇرچار نەخۇشى پىن دەمرى.
- ساردەبرىن : بىرىنى كۆنى وەژان ھاتوو.
- ساردەكىل : جوت كۆردن و تۆۋ چاندن لە ئاخىرى پايىزدا.
- ساردەكىل : ئو دەملى لە ئاخىرى پايىزدا دەچىندى :
- ساردەھەجۋون : ساردەھەجۋون.
- سازوپاز : حازر و ئامادە.+
- ساقلىپ : بىرىنى زۇرگورە.+
- سالىپ : سال بۆاردن : (ھەموو سالىن بەسەرم دەكاتەمە، سالىپى نىيە).
- سامان : خۇيانى كۆكرۈھى گەنم و جۆ.+
- سامقە : ئەلقە و بەنىك كە لە پاشكۆزى زىن قايم دەكرى و شتى پىن ھەل دەگىرى .
- ساندىن : ئەستاندىن ، بەزۇر ئەستاندىن .
- سايەچەور : ئاغايەك كە رەمىيەت لە دى يەككى دا دۆلەتمەند دەھوون.+
- سەيتەلۆك : دارىك كە بىن نەھى بىرەبىن وشك بووۋىن و

- توینکلہکی لی بووینتہوہ.
- سپیلکھ : نئو دھنک گہنمانہ کہ پاش گیزمکران لہ
توینکلہکیان دہرنہاتبن : (گہنمیکہ خاوتنہ
بہ لام سپیلکھ زورہ) +.
- سپیلکھ : ہیندیک گہ لای سپی یہ لہ نیو چادا . چایک
سپیلکھ زورہ بی بہ پھسند دادھری +.
- سپیہ زورہ : زورہ نہ ہور و نہ ساو کہ کشہوری سپی
بہ بہری ناسمانوہ بن .
- سپیہ لوزک : سپیتلوزک .
- سپیہ ہرمی : جوزیک ہرمی یہ .
- سرو : نسرز، شاخی حیوانات +.
- سرووت : وردهی نئو شتہ کہ مشک خوارنورہ +.
- سزین : ژانی برین لہ گل خوردوہا .
- سلانوستاندنہوہ : جوابی سلانودانہوہ .
- سمزہ : فارسی یہکی « سنجاب » ہ نہک « سمور » x.
- سمہ : پاشگرہ بہمانای کونکر : (کھندسمہ) +.
- سند : تزپہ گل یان ورده قہند و... پیکوہ نووساو :
- (سندمگل ، سندمگزر) .
- سندان : نمخوشی یہکہ نسرپ و ماین و کمر دہی
گرن +.
- سندہ : سند .
- سنگ پھینش : خزنواندن، سنگ دانہپیش .
- سنی : کوانیکہ لہ رمشولاخ دی +.

- سوار : تنگ : (پشوو سوار واته پشووتنگ) +
- سواله : مافزی گهنمی دروینه کراو. پری دست
« دمسک سواله به. » x
- سوانه : لینواری بایزوو ، لینواری پزوو بهافر. +
- سورت : پاشگره بهمانای سووتاو : (تاو سوورت بووه)
- سولره : گالتچار : (گورگ نهگر بیربوو دهیت
- سوورازه : سوورهی سهگان) . « مسعلی کوردی » +
گیاهیکی کویستانه لهگل شیریز تیکل دهکری
و دهخوری .
- سورگ : بن گهای تووتن که به برکه کیموه وشک بی .
یان به بی به شیشوه کردن وشک کری . +
- سورگ : جانهریکی چووکلهی رنگ سووره. +
- سورمهیز : چاوی پر له کل . +
- سورمایی : جزریک قوماش بوو. +
- سورمپنگ : گیایهک گه لاکسی وهک پنگ دهچی به لام
ناخوری .
- سورمهیل : دار و دهونیک که پاییزان گه لاکه یالن ناوهری و
هر بهیوه سوور دهی .
- سووکهای : خهریکی کم .
- سوی بوونه : تامزویی زرد بفرخاردنیک یان شتیکی دیکه :
(بزگشت کهریک ومخته سویم بیتیره) . +
- سویق سوولهدان : تامه تامهدان ، نیشتیبا بزواندن بی نهوی
خواردنی لهگل بدری .
- سهبنیسی : بریتی به له هه لامتی توند. +

- سببته پانکه : سببتهی وک سینی .
- سببته قوولکه : سببتهی قوول که هور و هولی تی دهنین .
- سبحاره : مقامیکی خوشی کوردی یه .
- سبحندی : بهلفی ، جامی پهل .
- سبر : پیر : (نام مانگایه سبر بووه ، بی فروششی
باشتره) . +
- سبر : لووتکه ، بهرزایی : (تاو له سبرانی داوه) . +
- سبرئسپانه : مالنیکه که له کاتی بووک دابهزاندن دا پنی
دهدری .
- سبرئستوربوون : وهرزی له بهر بینکاری .
- سبراسوی : بریتی یه له بهسبر کردنهوه : (سالنیکه
سراسویت نهکربوون) « سبرابهسوی » یش
دهگوتری . +
- سبراوهرد : لهگل سنور دهگوتری « سنورو سبراوهرد » ،
کوشان ، هلوود .
- سبربرده : سبرگوزشته ، بهسبرهات .
- سبربرین : بریتی یه له برینهوی سبردا : (به هزارتمن
سبرمان بهی) . +
- سبربزاوتن : بی نهمری کردن : (فیزی سبر بزاوتن بووی ،
نهمرم سبرت نهمرم دهکم) .
- سبریئال : قسمی ناخوشه بز ژنان : (دلی دهگلت نایم
سبریئالی مه به کوزین) . « فۆلکلور »
- سبریصل : نو کسبی لوی به سبروه بی .
- سبریهلش : سبریخهم ، بریتی یه له تازیبار .

ساربه‌هوی : ئو ژنه کعبه‌سەر ژنیکێ دیکه چوو.

هاریوکیان « هوی سار » ن .x

سارپنگه‌هوان : بریتی به له سرتە کردنی دوو یان چهند کەس
پینگە .+

سارپنوهان : ههول بهر پێ گیشتن : (ریواس سەری
پنوهانه) .+

سەرجه‌له : شه‌جەرنامه .

سەرچۆپی کیش : ئو کەسێ له داوت دا سەرچۆپی ده‌گری :
(له‌گه‌ڵ تۆمه سەرچۆپی کیش) . « فۆلکلور »

سەرچوون : چوونه‌سەر : (سەرچوونی ته‌خت بۆینی
سەرداری پێ ده‌وی) « سیف » .+

سەرخستن : خستنه‌سەر ، لی زیاد کردن .+

سەرخت : ئەم سەر و ئو سەری خه‌تە‌جووت .+

سەرخت : سەردێڕ ، سەرمەشق .+

سەرداو : دژی بن داو له‌ مه‌کینه‌ی خه‌یاتی دا .+

سەردپ : به‌شیک بووه‌ له‌ بووزوو که له‌ جیاتی هه‌مده‌ست
دراوه به‌ جۆلا .x

سەرده‌سته : سەر‌قۆلی کراس و کوا .+

سەرده‌سوێ ئان : سەرپنوهان ، تازه‌ په‌یدا بوون .

سەرده‌سوێ ئان : سەرپیدا‌گرتن و ته‌شاشا کردن له‌ په‌نا و
په‌سیوان پا .

سەرده‌مکه : سەردمکه ، سەر‌پۆشی مندالی له‌ نێو لانکه‌دا
که راستی دهم وچاوی به‌رزه .

سەردێڕ : چاندی توو و پاشان ئاودانی .

- سهرپا : باقى ، باقى دانسه : (سه عاتكه م له گهل
بگورپوه سهه تمننت سهرپا دهدهمهوه) .
- سهرپشه : گياپهكه ، به پنهكهى دهلنن رهبنوك +
- سهرزار : سهرپوش ، دهرخونه ، نهوى لهسهر دهر و
نامان دادهنرى .
- سهرسنگ : سنگى مريشك و پهلههر : (گوشتى ران
خوشتره يان گوشتى سهرسنگ) +
- سهرسونگه : شينئى ، بهكاوهخو : (نم كاره به پهله ناكرى ،
به سهرسونگه باشتر دهكرى) .
- سهرشان : قايشى سهرشاني فيشهكدان +
- سهرشانه : بهرپرسي شانئى حيزبى +
- سهرشور : قهرهاش ، نهوژنهى بو خزمهتى خانمان
رادهگيرا .
- سهرکردن : تيژيوونى تيغ : (وهه تيژ دهن سهردهمكن ،
فتواى كافريم دهردهمكن) + « هژار »
- سهرکردن : سهرى تووتن وگياى ديكه قرتانندن +
- سهرکردن : قيممت بو دانان : (ترى پهكمان پهك و بوو
بهگنم سهر كرد) +
- سهرکردن : وهسهر كردن : (باراشهكت سهركه نورهه) +
- سهرکردنه : كهميك راكشان ، سهرخو شكانندن +
- سهرناس : پسپوپ ، نهو شوانئى حيوانهكان باش
دهناسيتنه .
- سهرخوار : ههرداز چوون و داگهرا نهوه : (سه عاتيكه
سهرخوارى دهكمم) +

ساروود هروو :	سارو سامان : (مالنکی بنی ساروود هروویه) .
ساروشده :	سار به شدهوه ، سار به پنجاره .x
ساروقوون :	ساروین : (پیواز مکان ساروقوون بکه واته ساروینیان لی بکوه) .
ساروشکینه :	سارشکاندناره : (نوهده ساروشکینهی نه م نداله مهکه) .+
ساروقاند :	بنی خر و باریکی کهله قاند : (کابانی دهوله مندی ، مهکت ومک ساروقاندی) . « فولکلور »
سارین :	لای سار ، دژی پی بین به مانای لای لاق . زیاتر بل قمبر و جینی نهخوش بهکار دهیری .+
سارینگار :	قراخ ، سنوور : (له سارینگای زهوی بهکمی نیمه هیندیک گیا بسرو) . تنگانه .
سه ظمتی :	به لا ، نهفرین : (سه لا له نهقت) .+
سه لبه :	بیلی کهلهک لی خوین .
سه منل :	لاسکه گهنمی گیرمکرای ورد نهجو : (سه منلی تنیدا ماوه) .+
سه منل :	لاسکه کهتم که بز ناخنینهوی کورتان هیل دهگیی .+
سه زمه خانم :	ناوی گورانی بهکه : (کنیچ له باختم دا سه زمه خانم دمنی بز قرانیک) . « مسملی کوردی »
ساره :	سهگ وهر ، وهیری چاند سهگ پیکوه .

سهریخ : ساهگوو ، بریتی په له ورگنی زدرخوری
کارنهکار +.

سې بهنگی : بؤ کزیه دهگوتری ، مبهست سې لیزگیه :
(کزیت کرهون سې بهنگی) . x «فولکلور»

سینچکه : بهرنکی دارمازویه ، بؤ خوش کردنی پښت
بهکاردی .

سیخورمه : نقورچ ، نقورچک x.

سې دهری : پنجههری سې تایی x.

سیرمژکه : گیایهکه وهک کههر و کوړاده سیرمژکویه نه. x
سیرمکیش : بریتی په له نازار و جهزبه دان : (و ملاز
سیرمکیش دمهکم) .

سیره : نیشانهگرتن : (سیرم لی گرت و تقسم
لی کرد) +.

سیره : سرنج : (سیرم دایه) +.

سیرهت : بؤ کیری منداډ و پیاری گوره بهکاردهری
نهک هر بؤ منداډ x.

سپسره : دمهبايهکه وهک کولله رښه ، له خانوان دا
دهژی ، جاجم و پوپهشمین و بهرمال ناهیلې +.

سې کوت : نایهه که له سې بهشی بهرهم ، نوویهشی بؤ
رمعیت و بهشیکې بؤ ناغا بی ، پینچهوانه
سې یک .

سیکمری : جوریک هلووچې ترش و ورده .

سې گر : مشهخوړ ، مفتاخوړ : (یوویه سووری سې گر؟) .

سې گل : جوریک گواریه : (گولم تو مگری بؤ گوارهی

سى گۇ ، ئارىمومە بۇت بىن لى ھەلىئە و كۇ)
« فۇلكۇر »

سىيائى بىيائى و سۇدائى ئىواران : (سىيادى
ھەل دا) . +

ئە دارە يان ئە ئاسنەيە كە لەم سەئەسەرى
باگردان دەكرى و پىنى دەگىن . +

بالندىيەكى بچووكى دەئووك خوارە ، رەك
باشو .

گىيائەكى بىنكى چووكە ئەى ھەيە شىرنە و
دەخۇرى .

سىواد

سىوسىو

سىوئووكە :

سىوئووكە :

پیتہ ش

شاہک شاہک	مہلہ و پہلہ پل ، وہلہ قازہ کوتن. x
شاگول :	جزرہ گولیکہ. +
شام :	قامیش. +
شامات :	قامیشہ لان. +
شان داخستن :	مل دانہ کار : (شانی لی داخست تا تہووی نہ کرد دستی لی مل نہ گرت) .
شان و باہق :	شان ویاسک، ہیزی دست و پنجہ : (لہ شان و باہوی خوم رادی) « ہینم »
شہاندن :	شینوہ کردن : (بہ کہسینکی دہشبینم ، نازانم مہوہ یان نا ؟) x.
شتران :	شوردان ، (شستہ شدن) . +
شخروہ :	شہفرہ ، بارہ گیایک کہ باقہ باقہ بہ گورس لنک بہسترایبی. x
شخل :	نہامی نووسی سالی داری لپہوار. x
شہم ہرمین :	تینکل پنکلی ، بی سہرہ بہرہی .
شہ و وہ :	رووتکہ ، دہاو .

- شک بۆچوون : گومان له کمسینک کردن له دزی و کاری خراپ دا : (شکم بۆ نادر دمچی) .
- شکرانه : سوپاس ، شوکر .
- شکرانه‌بژاردن : سوپاسی خوا کردن، شوکری نیعمت .
- شکرانه‌کردن : شوکری نیعمت .
- شکست : شکاو ، بۆراو له یاری دا .+
- شکل : بریتی یه له شتی شوخ و شنگ : (نهمپه‌کی ده‌لانی شکله) .+
- شک لی بوون : شک بۆچوون .
- شک لی کردن : گومان له کمسینک کردن که کاریکی خراپی له بن سردا بی .
- شکۆ : شهرم : (شکویه مه‌که ، به له‌باری نان بخۆ) .+
- شکۆ : پاریز ، « احتیاط » : (به شکویه چوومه ژوردی) .+
- شلپ وه‌ز : ده‌نگی خۆ له ئاو هاویشتن و یاری پی کردنی ئاو .
- شلووق : ئالوز، نه‌هه‌جمیو : (ماشه‌للا مندا لیککی شلووقه) .+
- شله‌په‌ته : ئه‌و که‌سه‌ی ناتوانی بیینه زاوا (عنین) .+
- شله‌خه‌جی : ناوی گوزانی یه‌کی کوردی یه .
- شملی : به‌ری گیایه‌که ده‌برژی و ده‌ها‌بری له‌گه‌ل نان و کولنیزه‌ی ده‌مکن ، بۆنی خوشه .x
- شن : داریکی لینه‌واره گه‌لاکانی ورد و خشتن .+

شوان، ئاژمۇدار، ئىر كىسى كارى شوانى يە.	شوانمۇتە :
قوون، كۈنى پاشىمە.	شۈپ :
رھوان، ئىسھال.	شۈرەك :
دەقى جۇلايى نىيە، بەشىكە لە دەفە كە لە	شە :
نەزىك سەد پەره قامىش نىرۈست كراۋە و	
رايەلى پىندا دەرۋا. x	
شەلال: (شەتلى خۈنن ھىرومكۈوشىخى	شەتل :
شەمىزىن). « ھىزار » +	
شەختە.	شەخسە :
ناۋە بۇ پىاۋان .	شەخسە :
شەرت وىن شەرتى: بى وەفائى ، پەيمان شىكىنى : (شەرت و بى	
شەرتىت مەطۈرى دۈۋە ، داخۋا لە كۈنى تر	
بىنات ناۋە). « فۇلكۇر »	
كىمىك كە شەش قامكى لە دەستان بى.	شەش قامك :
شەشەكان ، مانگى دۋاى رەمەزان .	شەشلان :
ھەنگاۋ ، ھەنگاۋى ئاساىى.	شەقار :
ماندور بۈۈن.	شەقارشل بۈۈن :
بىرىنچى دار بە شەشەشار : (شەشەكىشى	شەشەكىش :
نەكى نەقىشنى).	
	شەكر لە دەم دا
قەسە لە بىرمان : (نەقشەكرت لە دەم دا بى،	بۈۈن :
ۋاتە قەسى خۇت لە بىرىن تا مەن قەسى خۇم	
دەكم).	
گۈننى يەكە كە شەفرى لى دەدرى بۇ كەتيرە ،	شەكرە :

- زهرده گوینى نيه. x.
- شەكى : چەرمى رەق ھەلاتوو. +
- شەكى : دارىكى لىزھوارە لە بنەمالى بەروو كە گەلاكانى
زۆد پانن.
- شەلايى : تەرانى و شىنايى دەم چۆم.
- شەلتە : خەرار، يان تەليسى گەزەي كاكينشانە ، نەك
رەشكە. x.
- شەلكە : ئاژەلى شەل (بىست سەرم شەلكە لە مالى
گنپاوتەرە). +
- شەمسى : سەمەزى بەرھەتاوى زستان كە درەنگ
دەتوتەرە.
- شەوادى : دووشە بەرلە ئىستا ، واتە « پريشب » ي
فارسي نەك « ديشب » . x.
- شەپىز : دوشىنى مەرومالات لە شەردا ، كە زياتر
پايزانە. +
- شەترادى : سى شە بەرلە ئىستا ، شەوى پيش
پىزى شە.
- شەردامووسان : ماچى شەوانە لە جى ژوان .
- شەزستان : يەكەم شەوى زستان ، « شە يلدە » .
- شەركار : ئو كەسەي لە جياتى رۆژ بە شە كار دەكا. +
- شەهەينور : سوالي شەوانى « جمعه » .
- شەھوت : ناوى پياو ، مەنى .
- شەھوت : ھەمس ، ئارەزووى جينسى .
- شەپەر : پۆلە دەھنى چە .

- شیت وینت : کمسیک که له خلووه تووږه دهبی و دهتوری .
- شیخال : پهله هوری سپی و دریزوکه .+
- شینرانوه : شاردنانهوه، لبرچاوون بوون .x
- شیواوشیر : شیردانی مانگا نوازدهمانگ بی نهوی کاتی
ناوس بوون وشک بکا .
- شیردوش : نامرازیکه له مسمکی ژنی تازهزوی دمکنی بو
نوه شیرمکی هل نوشی .+
- شیرشیریکه : مژمه، گولی گوزدوان که منداال دهی مژن و
شیرینکی شیرنی تیدایه .
- شین گروی : کمسیک که گروی به ، به لام پنی ناشیرین
نېووه و لینی جوانه .x
- شینوخات : هلاویشتنی سکه و گریو کردن که به کام لا دا
دهکوی .
- شینره : قزل ، هیندی داری دریزن له ناخر چینی
دیوار دهرین بو نهوی داری سوانیمان
بخرینه سر .+
- شینرهبردینه : پیکری شیر له بهرد : (شیره بهرینه له
جینی پرزینه) . « هندی »
- شینره بهرینه : پیکری شیر که له بهر دروست کرابی .
- شینره بهرینه : بریتی به له کمسیکی به روالهت بهیمین ،
به لام بی غیرهت و ترسانوک .
- شینرمخلره : به زیپک و زاگون (دهنی شیرمخلره نمی؟) .
- شینلمان : ناسنی خانوو بی دروست کردن ، « تیراهن » .
- شیله : ددانی سنی سالی یهکسم که له شمش

سالی دا دهکوی.+

شيله گرتوو : بينستانى ديمه کار که پاش داچاننن بارانينكى

کسى لى باريينى.

شين بوونه : له نه کاو دهرکوتن، له نه کاو پيدا بوون : (له نه کاو

لنيم شين بڼوه).+

شينو هڅوار : ئه گيايه که بو خوار دنى شوى ولاغ دهى

هيننه .x

شيوه : قهقري، قهقري پاش کزى : (شيوه بووه ،

شيوه بڼه).+

پیتى ع و غ

- ھادل : ناوہ بۇ پیاوان.+
 ھارف : تىگىشتوو، ئاقل: (بۇ ھارفان ھەرفىك بىسە)
 « فولكلور » .x
 ھارمىگىر : ھارمىچىن .+
 ھالوسال : پىشۇ لەسەرخۇ ، مەند (اھل و سەل) .x
 ھەبەرش : ھەبەرش، ئەبەرش، لە تىنوان وشك ھەلاتوو.+
 ھەلەم : نەخۇشى ، نەساغى (الم) : (ھەلەمى لى)
 بىراوہ واتە چاك بۇتەوہ .x
 ھەلىخانى : جۈرىك شەھى سۈورە، جۈرى مشكى .x
 ھەماراۋ : ھەماراۋ، بۇشكى لە كانزا سازكراۋ بۇ ئاۋ
 تىدا ھەنگرتن.+
 ھەسارتە : خانوۋىكە كە بە ئەندازەى نەۋمىك دىۋارى بۇ
 كرابىنى و پىر كرابىتەوہ بىنى ئاۋەى بىكرىتە
 ژىرزەمىن ، ئەمجار نەۋمىكى ساز كرابىنى .x
 ھىو : ھۇپ، وشەيكە بۇ لىك لەھەرادان.
 ھىۋاۋەىر : وشەيكە لەجۋابى عىۋدا دىگۈترى. مەبەست لە

- ههرا دانوهیه. (بۆ ئاشنایی بوو دلداریش ئەم
 دووشەیه بەکار دەبرین.) : غەمەفلد
- دەنگی نامەفەووم کە لە گەرووی ئەخۆش
 دەبیستری. : غوراب
- جەرگە، جەنگە : (لە غورابی خەوی دا بووم). : غوریەتی
- بەزەیی، دڵ نەرمی : (کە چاوم پێ کەوت
 غوریەتیم هەستا). : غەلبایی
- ئاپۆزا، زۆرایەتی : (غەلبایی خەڵکە کە لە
 بەردەرکی مزگەوتی سور بوو). : غەم دەوێن
- مەندالی خۆشەبویست، یان دلدار : (لە لای
 دایکم بە تو بۆ غەم دەوێنی). « هیدی »

پیتی ف

- ۱- جفړنک تږزی جلک شوتنه ۲- بږته ناو بو : فاب :
 هه موو جفړه تږزیکي جلک شوتن .
 بانگ کردنی فاتم ناوه به خوشه ویستی یوه .x : فاتمکښ :
 گورانی په کی کږنی کوردی یه .+ : فاتمکښ :
 بانگ کردنی فاتم ناوه، به خوشه ویستی یوه .x : فاتمیلن :
 ټینگېشتن . فاماندن :
 سهرتای ثعلل پیداکردنی مندال : (تازه : فام کردنه :
 فامی کړیوتره) .
 ناوی ژاننه ، چوک کراوهی « فاطمه » یه . : فامه :
 ټینگېشتن : (زور دهفامی) . : فامین :
 هلفرینی کوی . : فجوو :
 سهرتن هه لدانی بیچوو له گوانی دایکی له : فچک :
 کاتی مژین دا .+
 هراش ، پینگېشتوو ، فراژی . : فراژوو :
 دارنکی کوردی ده سانتي میتري یه ، بهنی : فرېره :
 دهنیو بهندی دهن و به دست هلی

دهسورینن +.

- فرهاوژن : نو کسکی به شیر جوین دها.
فریت : رایله ، نهک تینودان x.
فسکفسک : پچهچ ، سرت و خورت.
فسوس پالوان : فس فس پالوان ، خزه لکینشی بیکاره .
فشاندن : دهنگی گهری هیندی حیوانات وک بهراز.
فشق و هلم : فشاندنی زود.
فشقهفشق : فشاندنی زود.
فلقوهلم : یاری یکه ، سکسی چوک وک تاقرانی به
تهخته دهک و به سکسی گهره تینی
دهگرن .
فولدن نهکردن : له له لالی و حرامی نهپرسین : (هینده فول له
لوی ناگا ، چی دهست گهری دهی خوا) .
فتمرات : هیلک (سهری به فتمرات دا) + .
فراق : حیات (فراقی لی بری واته کوشتی) + .
فهرخه : ناوه بۆ پیاوان + .
فهرفهسال : ترح و دیدار ، سهروسیما : (فهرفهسال
جوانه !) « بهتانوته » .
فهرفیک : خیروبرمکت : (به تانوته دهگوتری نه
ترهیه فهرفیکی تو بوو) .
فهلی بی دهنگ : جوریک گهمی مندالانه ، هرچی دهنگ بکا
دهی نۆزینی .
فیجان : فیزان .
فیزان : هلدپانی توینکی تولوبی نو کاتسی دهیانهری

به پپلاره دهری بینن .+	هیزان
هاندراڼی خهلفی دار کاتیک دای دهین بو	
گوچان ، فیجانیس دهگوتری .+	فیشکه شینه
بریتی په له بنیادهمی نهجهمیو .+	فیقاندن
دهنگ لیره هاتن له ژیر فشاردا .+	فینار
راکردن، ههلاتن ، له « فرار » ی عهرهیی یوه	
هاتوه .	

پیتى ق

پى رەش ، پى وقەم شەپ ، بەدیومن .+	قاپرەش
دەفرى زۆر چووک .+	قاپولە
قەوان ، قاپۇر .	قاپسور
رق ، قىن (قەر) .	قاپ
لەيدانى تۇپ بە دار بە جۆرىك كە بەرەو	قاپنە
بەرزایی بچى و یارى كرانى « طرف مقابل »	
بتوانن بى گرنەو .+	
تىكولى گنەمشامى .+	قاشاخ
قاشاخ .+	قاشاغ
راکردن ، غاردان . رەنگە لە تۈركى يەرە ھاتىن	قاشىق
بەلام لە ئاۋچى سەردەشت زۆر دەگۈترى .	
ئاتەكى زىن .+	قالتاغ
قەمچىش دەگۈترى ، ئاست ، ھاند ، شۈينى	قامچ
دىارى كراو .+	
لە يارى مېشىن دا ھەركەس چوار پۈولى	قان
نۇپاند ، پۈولنى دەدەنە يارى پى بكا ، پنى	

- دملین قان. x. : قانگمیرد : کانه‌میرد، ئو جی یی بوردی باشی بۆ خانوو
لی دهر دینن.
- قالچنج : شوینی دروای دمل و دان که له پنی بنیادم
رادمچی. x.
- قالچنج : داسووککی گولی وشکی دمل و دان.
قالداسوو : پی و قهدم : (قسوومت خیره ئیشه‌ئلا
قهووم : نه‌خوشه‌کت چاک ده‌یتوه).
- قرتی خستن : ناسوار برین، جووقوار برین، کوشتنی به‌کۆمئل.
قرتی کۆتوو : وه‌ک تووک و جنیو له دژی مندالان به‌کار
ده‌یری : (بۆ بیدنگ نابن قرتی‌کۆتوو).
- قرچ : ده‌نگی شکانی چیلک‌و‌چال له بن پی دا. +
قرچوک : داریک که زۆر ناسکه و به‌ئاسانی ده‌شکی. +
قرخ : داروده‌وه‌ن که له جینگای ره‌قه‌ن ده‌وه‌ی و زیاد
ناکا. +
- قرخاندن : ده‌نگ له‌گه‌روه‌ه‌تن وه‌ک ئوه‌ی بخنکی. +
قرژ : پنچه‌ک داری پهل و پهل ئالۆز. +
قرژ‌ال‌بهر : کونیک که قرژال له‌ لیواری جوگمی ده‌کا و
ده‌یته‌ه‌زی خه‌سه‌ار بوونی به‌شیک له‌ ناوه‌که. +
- قرژ‌و‌قال : پهل و پوه‌وش، چیلکه‌ و‌چال.
قرژه : جزره‌ پنچه‌ک. داریکه‌ کورت و پهل لک و پهل. +
قرژه‌مه‌شکه : قرژه.
- قرساندن : هه‌له‌روونی نیوقه‌دی کراسی ژنانه‌ به‌ مه‌به‌ستی

کورټ کردنهوه.	کورت کردنهوه.
قورم، نووکلی خانوو.	قورم :
قرساندن، هاندروونی کراس بؤکورت کردنهوه.	قرنجانندن
دهنگی سهگ کاتی نازارگمیشان.	قروسهک :
بریتنی یه له نارهمهتیی زور له ناکامی	قرهاتن :
برسیهتی، یان تینویتی دا.	
دهنگی تفهنگ : (قریشکمی برنوی هاته بهر	قریشکه :
گوی زراوی چوو).	
ترووسکانهوهی پؤلوی ناگر.	قرههؤ :
قانیع کردن.	قسهبرین :
کسینک که قسهی تال وناخوش دهکا.	قسهتین :
قسهروا.	قسهروویو :
	قسهلهزار
نهنی پی درکانندن.	دهرهینان :
بهگوی کردن.	قسهلی وهرگوتن :
نهنی پی درکانندن.	قسهلی وهرگوتن :
خنجیلانه.	قشپیلانه :
خنجیلانه.	قشپيله :
داری لیرهوار که قهلاشرابی بؤ سووتانندن. به	قلاشکری :
داری ئهسنوور ناگوتری. x	
قهلاقعیش دهگوتری، قهوقهپ، قسه نهکردن.	قلاقهپ :
زهوی یهک که ومختیک ناوی تی دهگرن بی	قماو :
ئوهی سهرهوی تهپ بی له ژیرهوه تهپ دهبی.	
چووزهرهی هیندیک گیا وهک کهنگر و کما و	قوپهن :

- مەندى، پىش نەھى گە لا بكا. +
 قوتان : كوتان، جىنگايەك كەبەتەنە دروست دەكرى و كا
 و گزەرى تى دەمەن. +
 قوتك : گرد، تەپۈلكە، گىنى چووك. +
 قوچاخ : قوچاخ، بەدىمەن، جوان چاك.
 قوچەكانى : قوچەقانى.
 قورپەست : داپۇشىنى بانى خانوو بە قۇپى گىراوہ. +
 قۇرت : پىچى جادە و رىگا. +
 قۇرت : برىتى يە لە فىل وگىزى : (پىاۋىكى بە قۇرت و
 پىچە). +
 قۇرس : خوارىنىك كە رەنگ ھەزم بىي. +
 قۇرس : ئاھەنگى گۇرانى كە پشوى درىژى بوى. +
 قۇرسە : سەندە، شەكر يان دانەۋىلە كە نى كىشابى و
 بوۋىتە كلۇ : (قۇرسەى بەستەۋ). +
 قۇرەپەست : قۇرەبان.
 قۇزەگامىش : برىتى يە لە پىاۋى بىكارە و ھىچ لە دەست
 نەھاتوو.
 قۇشە : ئىنسانى بەدەف و ئاچسەن. +
 قۇۋقە : خۇندىنى كەلەشىر.
 قۇل : لۈلە كۈرە، لۈلە سۇيە. +
 قۇل : دارىكە لە دىوار دەگىرى بۇ نەھى دارى
 درىژى باۋىژدەتە سەر بۇ دروست كرىنى
 سوانە.
 قۇلتەر : كز و لاواز و پىر : (بارگىنىكى قۇلتەرى مەيە).

قولنگره : کونی ئەستیری ئاو.

قانونہ جو پرہ : قانونہ مرغہ.

قانونه جوړه : قوون بزاوتنی کمسینک که بو روښتن به په لیه.

قرون خشک : رویشتن له سهر سمت، نهک رویشتنی به

x. G L G L

قانونه مرفعه : ئينسكى قونى بالدار.

قەيتاس : ناوھ بۇ يىاوان.

قبیل : نمر : (نهم شتم دمقبیل تو کرد واته نمرم

کرمی به خندایی) +
جاریک گاز لی گرتن و پچرین : (به قهپالیک

نیومی سنیو مکہم پچری)

نيوانى نووك
(جوارقاده).

قلام : جوريک رويشتنی ولاغه بهرزه +

قہرا : حاند، ناست : (گہیشتمہ قہرا مالی ٹیوہ و

گھرا مٹوہ) +.

قبراقبرا یاری یه کی مندالانه.

قراقرز ایندن قراقرز.

قەرۆوگولەزەر : بێتێنکی کۆنی کوردی یه.

قهرمان‌آودین : ناوی یه‌کیک له قارهمانانی داستانی مهم و

زیتہ، دہلین زفر دھولہ ساند بووہ.

قهرمانان : کتری +

تعارف : دھرمپه کی پشتین : (پشتینه کی شل بڼه سڼی

قاف کھوتہ سہر پانی)۔ « فولکلور » +

- قه‌ل‌په‌چن : ده‌فری سهر لئو کراو ، ده‌فریک پاش پریوون
زیادی له سهر دانراوه.
- قه‌ل‌چوش : قه‌لایی کردنی ده‌فری کون، گرتنی کونی ده‌فر
به قه‌لایی.
- قه‌ل‌شکمری : قه‌ل‌شکمری، داری نه‌ستووری قه‌ل‌شراو بو
سه‌وتاندن.
- قه‌ل‌تاغ شمر : یاری یه‌کی مندا لانه، به سنی کس ده‌کری.
- قه‌ل‌تاغ شمر : کونه‌گ، ناغای لیکه‌توو.
- قه‌ل‌لاش : دیکتاتور، توندوتیژ، زالم.
- قه‌لفه‌ت : ده‌سهر، گوی بر، نه‌وی به فیل و ته‌که پوول
له خه‌لک وهرده‌گری و نای داته‌وه. x
- قه‌ل‌نهریژ : قه‌ل‌فته.
- قه‌ل‌نه‌کیش : تووتنی ناماده بز قه‌لنه.
- قه‌ل‌نه‌کیش : ماوه‌ی کیشانی قه‌ل‌نیه‌ک.
- قه‌ل و دال : نه‌ر کسه‌ی خوری به کیشانی قه‌ل‌نهره گرتوه.
- قه‌ل‌نسه : نه‌ر بالندانی به‌سهرکه‌لاکه حیوانه‌وه ده‌گه‌رین.
- قه‌ل‌نسه : جودیک گولی قه‌رپوک و ناشیرنه له شاگولی
کوردی دا.
- قه‌ل‌لاندن : قه‌ل‌لاندن، به‌گه‌تره نه‌ندازه گرتن.
- قه‌ر : قه‌وت : (به قه‌ر لینی ده واته توند و به قه‌وت
لینی ده) x.
- قه‌یره : مریشک وکوی گهره‌تر لیه‌ک سال +.
- قه‌یره : زیهر، ده‌نگی به‌رز له تووه‌یی +.
- قه‌یسکه : به‌روولی خیار و تووژی : (قه‌یسکه خیار) +.

پیتھی ک

- کابہ : گولہ دان، گنہ شامی.+
- کابہکج ہون : قبیلہ و مرگہران.
- کابہکج ہون : بریتی یہ لہ کاری خراپ و قباحہت : (چ بووہ خو کابہ کہ چ نہ بووہ ؟) .
- کاپنج : بریتی یہ لہ زگ نیشہیک کہ لہ زور خوار دنوہ پیدا بی.+
- کارپی کردن : وکار خستن بو نوہ بزانی کار دہکا یان نا؟ : (نہم ماشینہم کریوہ کارم بو پی بکہ بزانیہ چوہ) .
- کارپی کردن : کارپی سپارین. بہ کری گرتن.
- کارت : کار، کیزد، چہقو.
- کارتیخ : کارتہخ.
- کاردروستایی : خو نامادہ کردن : (خہریکی کاردروستایی زماوہندم) .
- کارہوہلاو : جوہرہلاوکی برنجہ کہ کارہوہی زمرہکراوی لہ گل دہکن.

کارگه‌سه :	جزیریک کارگی ژمه‌راوی به.
کاروخ :	چیایه‌کی کوردستانه.
کارمموو :	کاریله‌ی بزنی ره‌شان.
کارمه‌ره‌ز :	کاریله‌ی بزنی مه‌ره‌ز.
کاسبکار :	کەسێکه بێکار دانانیشی و هه‌رکارێک بۆی ری بکوی ده‌ی کا : (کاسبکاری چاکه) +.
کاسه‌له‌جیرانه‌تی :	ئه‌و چینه‌ستی بۆ مالی دراوسینی ده‌یه‌ن، ناردنی چینه‌تکه.
کاشیکاری :	دانانی کاشی له‌ کاری خانوو دروست کردن دا. +
کافر :	بریتی به‌ له‌ بی ئینساف. +
کافویاب :	بریتی به‌ له‌ بی ئینساف ، بۆ دلداران به‌کار ده‌برێ.
کاکل :	بریتی به‌ له‌ پوخته‌ی نیوه‌زک : (کاکلی قسه‌که ئه‌مه‌یه) +.
کاکۆل زینین :	کاکۆل زه‌رد، قژ زه‌رد، بریتی به‌ له‌ مندالی نیرینه‌ی جوان.
کالانه‌هه :	وه‌شانه‌وه، له‌گه‌ل یه‌ک هاتنه‌وه : (ئه‌م بوونه لێک ناکالینه‌وه).
کال پڤ :	لێکڕینه‌وه‌ی میوه‌ پێش ئه‌وه‌ی بگا.
کال وکرچ :	بریتی به‌ له‌ مه‌جه‌ست یان نووسینه‌ی لاواز و بی نیوه‌زک. +
کاله :	پیتاوه‌ی نه‌، پیتاوه‌ی له‌ چه‌رمی خاوه‌، پیتاوه‌ پینه‌ی کاله‌یه. x.

کالمین : بن کاله، نو بنه کاله پښتایم دمکن. که

دملن کاله بېنیک بهر باریو، مېستیان نهو به
بهرمه دهگاته نو چی به که بن کاله کی

پنوهه. x.

کاله جوش : دکلوی تو او نه کولیو.

کاله مستانه : پشکیلان نه، یاری یکه که به ده کلاو دمکری

و مارویان تی دا دشاردریتوه. له کاتیک دا

پشکیلان به چند کس دمکری که دانیشتون و

قوتوویک یان شتیکی دیکمیان تی دمکپن و

لای په کیکیان به جینی دین، دهن لای نو بهری

یاری یکه بی دوزیتوه. x.

کامل : پښکیشووی گوړ و بادام.

کامتا : وشه پرسیاره له شتیکی که دیار نه، کوا،

له کوئی په ۹. x.

کامتانی : کامتا.

کامته : کامتا

کامسه : کامتا

کانال : هلکندراو بولیک دانوهی ناوی نوو دهرا :

(کانالی سوئیز).

کچپوره : بریتی په له قوماشی جوانی ژانه.

کرگار : کاری بی بایه خ : (کاری نه کرگاران دهکا)

«مسئل».

کرده : بهرهمی کار : (هر کرده من و پردهی زالم). +

کرشه : کلوشی کفر او هی لمسریک دانراو، نک هر

کلوشنیک بی. x.

کرم ساتان : جوزیک قوماشی ژنانه بوو : (پشتیندی کرم

ساتان لاسر سمتی خزیوه) « فؤلکلور »

کرموز : جوزیک منشی زور به زهره نیوهراستی بهاران

له هیندیک جینگا پیدا دهی و ناخری بهاری

پووش بهقوونه دهی خوا.

کرمهک : جوزیک قوماشی ژنانه بوو. +

کروزانسه : دهردی دلی نابهجی، باسی هژاری کردن بی

نوهی هژار بی. +

کروزی : جوزیک هرمی به بونیو ترشیات باشه.

کریگرته : بهکریگراو، « مزدور » . +

کرینک : کرین، رهن، زهوی رهن.

کزدان : زمینیکه که ناو هلدومژی و نابی به قور،

نهک هلدومژی. x.

کفتوکز : ژانی برین : (بهر دهرمانه کفتوکزی برینهکم

شکا) . +

کلاشه : هلدگیرانی قور به پینلوهه. x

کلاکلا : دنگ دانی بارهبر بونیو خوی له

دارودهن لا بدا.

کلشینکوف : جوزیک تفنگی ریزی روسی به.

کلام : بهرنامی رادیو، قسه، کلام.

کلان : له ری دهرچوون. +

کلویابروو : کسمیک با کلوهکی لی رفاندوه یان خوی

داویته بهر با : (وان بهسر توه کلویابروو)

« هه‌زار »

- کلۆگه‌گه‌گه‌ی : کلۆی لێواردار.
کلۆه : نێسکی کشکه‌ژنو.
کلدان : ناگرخۆش کردن: (سهرمایه ناگرمه‌که کل بده).
کلسمی : کلتور، کلدان.
کلک راوه‌شانندن: بریتی یه له خوشحالی.
کلک راوه‌شانندن: کلک‌سووته، مه‌رایي.
کلکه : بپرانوه‌ی زه‌وی یان بپرانوه‌ی ئاوی ده‌ریا له باریکی دا.
کلکه له‌قه : مه‌رایي: (بنی کهرته کلکه له‌قه ، گوتی چی ده‌لێن حه‌قه) . « هه‌زار »
کلز : بریتی یه له شتی زۆر، ده‌قاسی زۆر: (به‌ کلز پارهم ده‌ست که‌وت).
کلزت : نێسکی سه‌رسمتی یه‌ک سم.
کلۆوک : گولۆوک ، گولی کینۆی، گولی ورد.
کلۆی : شه‌پۆلێک که به‌ سه‌ر به‌رددا ده‌هوا و بلێند ده‌بینته‌وه، نه‌ک به‌سه‌ر پریدا. x.
کلینچه : کلکی مه‌ر، ئه‌و به‌شه‌ کوروت و باریکه له‌سه‌ر بووکی مه‌ره.
کلینس : ویزان، ویزان بوو. x.
کلینس بوون : ویزان بوون، هه‌ر بۆ ماڵ و خائوو و شار و دی ویزان ده‌برئ. x.
کلیشه : چه‌سته، له‌شی بنیاده‌م. x.
کلینل : قفل. +

کلبله :	کلبل.
کنر :	کنگر. +
کنه کردن :	بریتی یه له مهنونی و مهجودی : (نهگر نهتوبه سه تمن کار دمکی باشه، نهگینا ئی وا هیه به هشتا تمن کنه دمکا) +.
کزیه :	قراخیکه که جیا له قوماشی لیباسهکبی. کزیهکوا تیزمالنیکه له قراخی کوا دهگیری و له قوماشی کواکه نیه. x
کزیهک :	جوزیک بهروی زل و نهستوره که بۆ خوارینی بنیادهم نابی، نهک ههرو بهرویهک. x
کزیه :	بریتی یه له بنیادهمی گیلۆکه (هالو) ی فارسی.
کزیمین :	سهرانگولک.
کزیین :	کزیۆن، پسوولی جیرهی خواردنهمنی.
کزیتره :	داری نیوان کزیهک و کاریه. x
کزیترهگایه :	له کزیترهشینکه گهرهتره. x
کزیترهگمگمه :	جوزی کزیتره.
کزیترهگهره :	جوزه کزیترهک له ههروان گهرهتره.
کزیتل :	پهیکهریکه بۆ مردووی ساز دمکن و به سواری نهمپ دهی گزین، نهک نهمپ. x
کزیتره :	کوتهداری گهرهی براره، نهک قهدی داری بهینه. x
کزیچار :	کزی وبار.

- کۆچ و یار : ئو کاروانه که مالی کۆچ کردوی پی به (ئو کۆچ و باره بز کوئی دمچی ؟) +
- کۆچ و کۆچبار : بارگه وینه، کۆچ و یار.
- کۆچی : بانگ کردنه بز سهگ.
- کۆچی سوور : بریتی یه له به بووک چوونی کچ.
- کورتخس : ههموو سهرحنکی تووتن نیه، بهوه دهگوتری که زفدی لی بکرتتوه.
- کورد : سووکله ناوی « کوردستان » ، ئوکاتهی دهیته ناوی ژنان.
- کورد نامووسی : غیرهتی کوردانه.
- کورک : دهنگی کهمی پهلهوه.
- کورک : دهنگی کهمی گریانی منداڵ : (ئه مشه باش بوو کورکمی نه کرد) +
- کورپه گیل : کورپهکان، لاومکان : (کورپه گیل ، کورپی کوردی نهبز ، مهوستان کوههین بهلهز) . « ههزار »
- کورپه دار : داری کۆرپه، داری کورتهبالا و پهلک و گهلا.
- کورپه : کۆز، کۆزیلکه، ئهلقهی بنیادهمان : (کورپه زکریمان بهست) .
- کورپه دار : پهلدار.
- کورپی رهژ : بهپیاوی ئازا دهگوتری « کورپی رهژی تنگانه » ، کورپی رهژ تهنیا به ههلهپرست دهگوتری.
- کۆست کۆتن : خوشهپرست مردن، نزیک ترین کس مردن : (بووکی کۆست کۆته ئهوهی زاوای بهمری) +
- کۆشتار : سههپرینی ههیوان بز قهسابی.

کوشته : ناشق، نؤگر : (کوشتهی بوچاوی کالم).
«فولکلؤر» +

کوشتهری : جزیرک رهندیه بؤ تاشینی لاجامی دمرگا و
پنجمره و ...

کوشمه : هه لکورمان +

کلکهرمه : نوهی شت خر دمکاتوه.

کؤل : داریکه بووزوی پی له قالب ددهن تا ساف و
لووس بی +

کویل : کمندی لیواری چۆم : (کویلاوکویل دی) +

کؤل : کول، دژی تیژ، سواو +

کؤلچی : کؤلکیش، کری کؤل، نوهی به کری کؤل هه
دمگری.

کۆلادان : ساف و لووس کردنی بووزو به کؤل، له
کۆلادان.

کؤلکردنوه : له کؤلکردنوه، له یه خه کردنوه.

کولنده : ناوی گزانی یه کی کردی یه.

کۆله گروو : حالتهی پیش گریان، گریان هاتن.

کۆله گروو

له نهرکی مان : گریان بهری قورگ گرتن.

کولپننان : کولاندن، وکول هیتان.

کۆلی : دمست نقوستانی.

کولیزمه گره : جزری کولیزمه شکر و شیر و بۆن له گهل
ههیرمه کی دمگری.

کولی گریان : گریان هاتن، محزون بوون.

- کونجری : گیایمکی دپکاوی به.
- کونجی : مریشکی خالدار (رهش و سپی) +.
- کوندره : گیایمکی دپکاوی به.
- کون دمجهوگ : چاپز، وهرفز: هیندهی گوت کون دمجهوگی کردم).
- کوندهمیز : بریتی به له مندالیک که شهوانه له خزی دمیزی.
- کونخایهتی : کاری کونخا.
- کونخایهتی : ریش سپی گری.
- کونیز : گوزینک که کاکلهکی زور به زمصمت دهردی +.
- کهرسوز : بریتی به له کسینک که زووزو منزل دمگوزی یان کار دمگوزی.
- کهچکهقولی : کهچکی کلک شکاو: (پپوو، شیرمه ههچوو، کهچکه قولی نهجو) « فولکلور »
- کهچلی ناخنتی: کهچلیک که سرانسری موی سری وهریی و لهپکی پینوهی به جوزینک که خهک بیزی لی بکن.

کهچلی

- تهپ تهپی : کهچلیک که تنیا موی تهپله سری وهریوه.
- کهراوکهوگهتن : بریتی به لهه که یووکس به شینوهی نامه معقول بکهنه کیشه و هرا و هیچیان تسلیم نهبن.
- کهریازاری : هرا و زهانی دور له نهدهب.
- کهرتونه : هورازی سهخت.

- کهریباو : بریتی یه له پیایو گیلوکه.
 کهرد : بهری دروینه.
 کهرکهریوکه : داریکه بهسهر هیوانی مزگهرتانی رادیلن بؤ
 لهسهر دانیشتنی.
 کهرهسووری
 مل دریژ : جوری گهمی مندالانه
 کهرممسو : بی گزی، لاسار.
 کهر : ومختی کیلن بؤ زهوی : (کهری خوشه ،
 کهری هاتوتیره) .+
 کهر : چاخ، ومخت : (با بچینه مازوان کهریتی) .+
 کهر : فصلی سال : (کهری هاورینی ههموی نویستی
 دای گرتم) .+
 کس تن نهاریاو : جنیویکی ژنانیه به قهیره کچیکی دهلین که
 زور مابینتیره و کس خوازینینی نهکردبی.
 کس نهزان : ناوی داریکه.
 کس نهکرده : کس نهکروو، بریتی یه له کاری زورناشیرین.
 کهرشکههریک : جوری کهرشکی کهم خوی یه که رهشکه و
 کاخلی له گهل دهکن و پینش نهوی به تهواری
 وشک بی دهی برژینن و دهی خون.
 کهرشکهک : چینستی گزشته که به گهمه کوتاووه لی
 بنری. x
 کهر دهردان : دهرکهرتنی کهر له قهری گهرینی و چواله و
 کزخ و قهریسی پینش نهوی بهمیی و ببینته
 جهری.

کف هلدان	کف پیدایون له سر شتیک که خریکه دپته کول.
کف هلمخاندن	کف له دم هاتنی نهخوش، به تایبتهی له کاتی سرمهرگ دا.
کفل :	داری داره پای خانوو که باری زهقی له حوا بی.
که لاره :	جوریک سر و شوهی ژنانه.
که لاش :	قللاشیش دمگوتی، به فیل و دمسیر.
که لاله :	دیوی خری سرموچی خانوو.
که لور :	ناوچیه که له کوردستان.
که لوت :	جوانه گا، گای نهخسار.
که لمبابه :	تووتنیک که باش شین بووه و له دیراو هاتوته دهر : (تووتنه که کم که لمبابه بووه).
که لمشاخ :	شاخی حیوان که دروینوان روئی تیدا هل دمگرن.
که له کچی :	فیلان، به دهق.
که له مکیش :	گای سرمهق، گایک به ناسانی جوت نکا.
که کم دل :	مالی نهستینور.
که کم قنیا :	بی سهر، بی هوسله.
که مندوکوژ :	لینکولینه و یه کالاکردن.
که مندوکولسپ :	گیروگرفت، هورازونشینو.
که مندولاند :	گیروگرفت، هورازونشینو.
که منده و کوژوه :	که مندوکوژ، لینکولینه و زور.
که یاز :	نو که سیه کهوان رادگری بز شهر مکی، نک

- نموی دایان پی دهکا. x.
- کویوار : نو کوانه که سره بهاران له گرمینه کۆچ
- دهکین بۆ کونستان. x.
- کویهدار : مانگی ناخری بهاره که کوی دای به دارهوه
- دهری، نهگینا کوی بۆ خوی قهت له دار
- نانیشی. x.
- کویپەر : نیوان نوو کینه که سرداکیان لیک دوده و
- کوی به یک بال نای بهی. x.
- کوتن : بریتی به له کسادى بازار : (مالات کونه،
- نافروشى) +.
- کوتنسر : سردههوانان، راوانان، رهپى نان. +.
- کوردگ : خرکه بهرد، بهردى گهوه : (کوردگى پيدا دا
- لاقى شکاند) +.
- کولسپى : بریتی به له نینسانى دژوین و ناسپوین.
- کویایی : نزمایی له چیا و بهندن، دژى قوتکه.

پیتی گ

- گارانی : گوژپار، پارین، گوژلکی دووساله.
- گارانی : بریتی یه له گیل و بی شعور.
- گازکردن : بانگ کردن.
- گاگیره : چینیکی دووقاتی دهوری کلانشی کوردی یه بز جوان و قایم بوون.
- گاگیره : جۆزیک پهرژینی دهوری خسرمان بز نهوی کاتی گیره و لاغه کان نهچنه دهر.
- گالویوغر : گالویوغ، دهنگی قسه کردنی مندالی ساوا.
- گالینس : بریتی یه له بیتال کردنی دهوری خوارین : (قاپه کمی گالینس کرد).
- گان گانزکه : خۆپیه کسه نهانی مندالان، لاسایی گان کردنه. x
- گجه : گرژه، بهرنکی دارمازویه.
- گرژالی : رهنگیکی تیکه لاو له سوور و رهش.
- گرگرم : برداش له تپاله یان تهخته داری چووک چووک بز پاک کردنی چهلنووک.

- گرهینچان : گرگرتنی تهنود به توندی.
- گریمانه : لیری لاش : (هه موو لهشی بۆته گریمانه) +.
- گریوانکه : گروانکه، ٤١٠ (چوارسەر و ده) گهرهم.
- گردهیی : مازووی شین که تازه خهریکه سپی بیی.
- گردهیی : ههبار هه مازووی سپی و شینی تینکه لۆ.
- گلۆکردن : دم لی دانی سهگ له قاپ و قاچاغ و هر شتی. x
- گلۆکردنیه : شووتنهیی گلۆکراو به قوڤاونک و شمش ناوی بهون.
- گلواز : نهلقی به خهخل به داری بینشکوه. +
- گلواز : جۆریک گوینی زقد درشت و نازابه. +
- گلهشوک : گلیکی سپی به له بوشاو دهری بۆ نهوی شیرین بی.
- گنخاندن : تهنخی کردن، وهوا خستن.
- گوپنه : مریشکیک که سهری زله و دهوی چاوانی گۆشته. +
- گۆدنگۆده : رویشتنی به لاره لار، رویشتنی ناریک.
- گورد : ریزه ههوا بهنکی تایبتهی به که له تهن و جۆلایی دا داوه پایلهکانی به نیندا دهون.
- به دارمکی دموتری « دارگورد » x.
- گورزی کوژی : گورزمکویره، جۆریک یاری به که چاری بهکیک دهیستن و گورزی دههه دهست.
- گورگهلوورد : دهنگی لووراندنی چهند گورگ بهسەر بهکوه. +
- گورگهمنیش : بریتی به له کهسیک که چاو دمنی بۆ نهوی

گودتا :	شتیک هل نی و دوايه بی دزی.+
گودی :	تین وتا، توانا، هیز.+ گودی، گودهی.
گوریس :	گوریس.
گوزهر :	شوینی کویوونوهی کاسبکاران : (گوزهری کاسبکاران ، گوزهری بهقالان) +.
گوش :	پتی بانراو، پتی نستور.+
گوشت برژین :	نامرازی گوشت برژاندن.+
گوشتکوزون :	گوشتهزون.
گوشتی	
سهرچاپهر :	بریتی یه له شتیک که بی عییبی یهکی ترمین ناکری : (به گوشتی سهر چهپریت پی دفروشم) x.
گورگه :	گورگ، بژ مندالانی دملین : (مهچو دهری گورگه دمت خوا).
گول :	جینگهی دانی دمفل و دان : (گوله گنم ، گوله جف) +.
گولان :	ناوه بژ ژنان.+
گول ئاودان :	ئاوداشتنی گولان.
گولپهر :	پهرینی گنم، زیاد له پنیوست گمیشتنی دمفل و دان x.
گول دان :	گول دهرکرینی گنم وجو.+
گواستان :	ناوه بژ ژنان.+
گولوک :	گولوک، کلوک، گولی وردی کینوی.

گول بهدم :	گول بهدم، خياري ساوا و شلک.
گول بهرانه :	گولنکي کينوي به، بونخوش و درشت تر له گول بهرانه.
گول به اسور :	جورتي زيبيکي سمرتيزه له زمانې رهشه ولاغ دي.
گول به دان :	گنم شامي، گول کابه، گول پينغم بهره.
گول بيلک :	گول ووک، گل ووک.
گولم :	داري دارمرايه که « مقعر » مکي له لاي سره وي.
گول ماو :	قولنکي چووکي پر له ناو.
گول مشک :	پيسايي مشک،
گول مينش :	پيسايي مينش و مگيز، پيسايي مينشه رشکه.
گول ناح :	هزار، به ستر زمان.
گول نيا :	وک يک بووني دريژايي نيوان هروبو سوچي و تاغ : (نم و تاغه گول نيا) .
گول پروچمکينه :	کي برکي له رفاندن دا.
گول ته لاش :	بزي گول پان.
گول تهنور :	بريتي به له قوژبنې مال : (له پي کتوه کتوتنه گول تهنوران) .
گول دان :	بوپه لايي کولکه که کاريتي دمخريته سر.
گول زوان :	نوکمسي پاسرواني له دارگويزان دمکا بز نروي خلکي ديکه بهر مکيان نه نري.
گول له مست :	بريتي به له کمينک که خواوني بيروياوهرې خوي نيه و به چاوبه ستر اوې خوي تسليمي

یه کینکی دیکه دهکا. +

گوئنی به

سپیلکه :

جوریک گوئنی به که زور گسره دهبی و
کاتیرمشی کهمه، زیاتر بو ناوردوو کهلکی لی
وهر دهگیری.

گوئی هه لپهوه.

چه کین :

گوئی پرووچه کینه.

گوئی هه لفستن :

به نه نقهست گوئی راگرتن و قسه نه کردن بو
نهری شتیک ههست پی بکی.

گه داسیفهت :

سه رسوالکیر، خوازهروک.

گهردن به خال :

خال لهمل، مل به خال.

گهرده مگهرده :

ناههنگینکی گورانیی کوردی به.

گهرگهری :

جوریک کلاره (شاپوی لپدار) +.

گرمکه کردن :

پال ویدانی چند کس له نیو جی دا بو
نهری گهرمیان بینتهوه.

گهرمه لان :

کهروشک که تازه له لان دهرپه پروه.

گهررو :

بستوونیه، به لکوو باریکایی نیوان دوو ته پزلکبه
که دهکهریته سر چیا و نه م دیو ئو دیوی پندا
دهکری. x

گهررو پاک -

کهرینهه :

کوخین و به لفهم دهردان له گهررو بو نهری خوی
بو قسه کردن یان گورانی گوئن ناماده بکا.

گهرروه :

گهرروی ناش، ئو بوئله که دانه گهمی پندا
دهجینه نیو بهرداش.

گهزتن : نازاردانی کم : (ناگرمکه گهزتویه، به لام نهی
سووتانده) +.

گهسکه هولکه : جزره گهسکینکه گیایه کی وهک گه لای
گه نه شامی دهچی و تووه کی له هه رزنه گه وره
دهکا.

گهسکه کینوله : چند جزره گیای کینی یه که به که لکی
گهسک دین.

گهش بین : نهوی ناینده پوون دهبینی، خوشبین، بژی
پهش بین.

گهفاندن : مراندنی سهگ +.

گهگر : تمنیا تایبهتی یه کسم نیه بۆ گاجووتیش
دهگوتری. x

گهل : قوری یه گه لای بۆ خوارینی ناژهل بهراو +.

گهلزگنه : گیایه کی بۆن ناخوشه لسه رانگولکان دهوی.

گه لاچناره : گیایه کی بالابه رزه گه لاکانی وهک گه لاچنارن.

گه لاگردن : گهل کردن، پرینی لکه داری به گه لا بۆ
خوارینی ناژهل +.

گه لاگوت : کوتانی دارگوینز پینش گه میشتنی که ویزای
گوینز مکان گه لاکانیش دهوهرن +.

گه لاگوش : دهست هینان به لکه مکانی دارمازودا بۆ نهوی
هه موو مازووهکان بدوزینهوه.

گه لایزنه نگوتن : رۆژی نیوهی هاوین هاتن.

گهلباخی : عه شیره تیکی کوردن.

گهلبیر : پالهی گه لا بهرین. نهو که سهی لکه داری به گه لا

بۇ ئالغى ئاۋىل دېمىرى.

بىرىتى يە لە ژنى زېھلاخ و نىزمكى : (لای بە
بابە نەو گەلېرە بەكەك نایە).

كارى گەلېر : (گەلېرېن پىاۋى بەتاقىتى دەۋى).
گەلەنى وشك بە ئاۋىلداڭ لە زستان دا :
(بۇزە گەلەكت گەل داۋە ؟)

وشكەلەدارى بە گەلەۋە : (گەلەكتىك ۋەبىنە ئاگىرى
پى بەكەنەۋە).

بىنكارە ۋ بەرەلەۋە .+

گەۋان، گەۋىل، بەرىكى دارمازۋە.

گەلەلەۋە، بەنۆرە گەۋانى گەۋىنى ھەسۋە
دانىشتۋانى گەۋى.

ھاۋىكارى گەۋىنى زەۋان لە دىۋى يەكەك :
(گەلەكەۋىكى يان لى كەۋە) .x

پىس كەۋىنى ھەلەكە ۋ دەرەھەنەنى لە لایەن
مەرىشكە كەۋەكەۋە .+

گەۋىنىكە بە ۋەشكەۋە داچىنەدراپى ۋ
بارانەكى گەۋى لى بىبارى ۋ چەكەۋەكى
ۋەشكەۋە .x

گەۋىنى.

بىرىتى يە لە ھەۋىلى ھاۋىن .+

جانەۋەرىكى پىسە كە خۋىنى ئاۋىل دېمىرى ۋ
كەۋى دەكا .+

پىاۋى ناۋدار پىاۋى ھەلەكەۋە.

گەلېر

گەلېرېن

گەلەدان

گەلەك

گەلەۋە :

گەۋان

گەلەلەۋە

گەلەكەۋەكى

گەۋەندەن

گەۋەنى :

گەۋەنى :

گەۋە دەۋە :

گەۋە :

گەۋە پىاۋ :

- گوزاندن : پى پست کردن، شينواندن.+
- گوهرفروش : زيننگر، کسى که جواهرات ديفروشى.
- گوهبرى : گوهرفروش.
- گيابرزيوه : تينگر اى نو گيا بهبرى يانه که به زهر دىکراوى و سوره دىکراوى دىخورين.
- گيا دىکليو : نو گيا يانه که له گىل چينستى نو و گىم يان برنج و جو دىکرين و نوکليويان لى ساز دىکرى.
- گيا زمرتک : گيا يه که بهى پى رنگ دىمکن و رنگى زهر دى لى پيدا دىبى.
- گيا کرمه : گيا يه که وشکى دىمکن و به برينى ناژمليوه دىمکن، نهگر کرمى بهى کرمکى دىکوى.
- گيانه لالا : دىمى ناويلکدان، دىمى گيان دىرچون.
- گير موى کيشه : گير موى کيشه بکيشه بکيش.
- گير موشينوين : گايه که له گاگيردا بىند نابى و دىر دىپى بى دىمى خىرمان.+
- گير مپراو : حالت يه که تووشى رينى دىبى که له خزه دىسور دىتيره و ناگاي له خى نيه.+
- گير مپوده : جزيرک گير مپوده که بهى زرد دىکرى و نهگر باش بگا رنگى رهش دىبى.

پیتی ل

- لابان : بهشیکی بانی خانوو : (نم لابانم ماوه بی مالم) +
- لاپی : بهفرنگ که سرمکای بهستویه، کاتی بهسردا رویشان نیوی دمشکی و نیوی ناشکی +
- لاتر : هلمنگوتن، بهلاداهاتن : (لاتریکی پرد نوپه راسوی شکا) +
- لاتیردن : هلمنگوتن، بهلاداهاتن.
- لاتسیاو لاتسیاو : لاجه لاج، لاره لار.
- لاجه لاج : لارولار، لازه لاژ.
- لاچاو : لاروومت +
- لاخوراو : میویه که لایکی دمبا خواردویه +
- لادست : نهری له تنیشت کایه که ران دانیشتهوه : (لادست زمینی روونه) +
- لارمته : نخوشی یه که هم بنیادهم تووشی دهبی هم ناژمل x
- لاری : «بیراهه» ی فارسی : (به لاری دا رویشته) +

لاس :	جوزینک داری سنجوویه وپرکیشی همیه، به لام به رناگری. له راستی دا نیزی دار سنجوویه. x
لاس و خمال :	بهیتیکی فولکلوری کوردی به.
لاق و لمتار :	قاچ و قول، لای خواروهی لاق : (لاق و لمتاری پیس بووه).
لاق و لمتار :	لاق و لمتار.
لاقمبرغه :	لاقمبرغه، خالیگه.
لالنگی :	جوزینک کولیچی ناروشه کره. +
لالهره :	ناژملیکه که بژدژورکاردمکا و خراپ دملهری. x
لامل :	سهرکیش، نهگونجاو، نافهرمان. x
لانکیمی :	چال یان هر شتیکی « مستطیل » که به دست دروست دمکری. x
لانوا :	به شتیکی چابر که بژ حوانوهی یهک دوو کس دهمی.
لانوال :	نوالی کوستان.
لاوینیو :	کمش و توش، (موب) ، سووچاوسوچ.
لرفاندن :	خیراواردن : (هیندی بلنی یهک و دوو هلی لرفاند).
لرگه :	بهنک : (لرگه زنگیانه).
لغاوبزشل کردن :	لغاوبزدانه بژ شهی ناسپ به کیفی خوی بهوا. +
لغاوبزدانه :	لغاو بزشل کردن.
للهک :	سفرانی، فقیانه. +
للهک :	کلکمی بوخچه و پی پنجه و داوینی کراسی

ژنانه و ... +.

- لمب : لم، رلم، رمل.
لمب : میوهی زردگیو، دژی تورت.
لووت راسان : بربوونی خوینی کهپو.
لووتکه له شاخ : کمسکه که کونی کهپو زرد فروان بی.
لووت هاتن : نای کهپو هاتنه خوار : (مندالکه لووتی هاتوه
بوی پاک بکهره).
لوچ تی کهوتن : پیدابوونی گنج ولونج : (لوچی لهدم وچاو
کهوتوه).
لوده : گیای هرمه، گیاجار، موقابیلی گیامیزگ.+
لوری لوری : نارام نارام : (به لوری لوری هاتوه سر ...
بوری). «مسل»
لووس بوون : سوان : (دانی لووس بوون هیچ نابهن).+
لوسک : قدی دار.
لوزگن : لوزسوره، لوزگنه.
لوولوهه لکردن : بعی تیوهان لوسر لوالکی جولایی هه لکردن.
له بیریگ
رهینوه : گوشابوونوهی قعی گزچان و کهوان، بریتی
له قهلوپوونی زرد خیرا.
له بیرخویردنه : پشت گوی خستن : (سهکی له بیرخوی بودوه).
لهپاش : لواکهوتوو، بهجی ماو : (کاسبی بهکمان زرد
لهپاشه).+
لهپاش : باری ولاخ که له نیوهراستی پشتی نهی و
زیاتر بوی لای پاشوه چوویی.+

لهپکه :	تونښ هاورې وښکوره بوو بهسره نانوه.
لهپکه :	کلؤ گمزؤ گورمگوره بهسره گلاؤ داروه.
لهپنښ :	کاري زووکراو: (کارمان له پښه).
لهپنښ :	باري ولاخ که زياتر به لاي سوري ولاخه کوه چووبي.
لهتان وېږکوتن:	له ککک کوتن، زو پير بوون.
لهوا :	له پاش به هسو ماناکانيوه.
لهوچوون :	چوونه لاي کسينک بو لهگل خو هينان.
لهوهاتن :	هاتنه لاي کسينک بو لهگل خو بردن.
لهدم وږوکوتن:	زمان شکان له بهر نه خوشي يان پيري.
لهوودان :	بهخودا شکاندنه، قسه بهسره چاودا دانوه.
لهپي ترازان :	له ريگه لادان.
لهپي ههڼهيوون:	رينگان کړدن.
لهزاغ نان :	بو دهست دمگوتري: (دهست له زاغ نان واته څلعتاندن و دهست بړين).
لهزاودهرچوون	قسه له دم دهرچوون، له زار ترازان.
لهزک چوونه :	له زاوونۍ وهستان.
لهسهرگړيو :	نهجام داني کاريک وگړيو لهسهرناکامه کي.
لهسهرپک :	به ټيکرا.
لهقاويهدم	
دادانوه :	دمکوت کړدن، بي دهنگ کړدن.
لهق :	چووته: (نم هنيستره لهقان داوڼ)، لهقمش دمگوتري.
لهقاودان :	له هلاذان عميي پهکيک له لاي خهک گوتن.

لهگاچووننه : وشک بووننه و لهکش چووننه زهوی پاش
ناو داشتن.

لهگوین : وی چوو، شک بزچوو، مومکین : (لهگوینه
باران بیاری).

لهگوین : وهک، وینه : (پیاوی لهگوین تو کهم په پیداهین).

لهلومرځستن : نازاری زودین گیاندن. به جوریک که لومری
پن نه خوری.

لهلومرځستن : نه خوش بوونی ناژمل به پادیهک که له خواردن
بکوی. (بمه جاز بو بنیادهمیش به کار دهری).

لهمردن : نه خوشی نژیک به مردن. (دایکم نه خوشه،
له مردنه).

لهنجه : ناوی گذرانی یکی کوردی به.

لهنجه لار : روښتن به عیشوه و ناز : (به لنجه لار ماتوه
یارم له ریگای کانی). « فولکلور »

لنک ولرد : شق وشپ.

لهنیکوه : له پړا، له نکاو.

له یاز : لایمز، ناو پرده، ناو مالک.

لهیل و مه جروم : لهیل و مه جرونی داستانی کونارا.

لهیم : جومگه، پند (مفصل).

لهی بهریوون : له دست بهر هلیوون : (نسیپه کی لی بهریو).

لهی بهریوون : با لی دهرچوون، با لی بووننه.

لهی پریوون : پی پریوون : (جه مننمت لی پری واته

جه مننمت پی پری و جینی کسی دیکه
لی نه بیتوه).

لی تیکه لاو بوون :	دوشت لی تیکه بوون، دوو حساب لی تیکه بوون، تیکه بوونی دوو پارچه میگل. لی تیکه لاو بوون.
لی خواردن :	خواردن له چیشتی سر ناگر : (لئی بخو بزانه تام و خویی چونه ؟) + مه تلوکه لی پرسینه وه. دهره دان بؤ حزل لی کردن.
لی دهر کردن :	دهره نانی ناژهل له زهرعات : (نه بزانه له بیستانه دهره) +
لی دهر کردن :	تکاندنه هی سه گی دپ له میوان و نهاس : (نه سه گه له میوانه کان دهره) +
لیرووگانه :	نالیره.
لیرومگانه :	لیرووگانه.
لیس :	زمان بهشتیک دا هین : (تاو لیس، کاسه لیس) +
لولو :	مقامیکی کونی کوردی به +
لیوجوین :	گاز له لئوی خو گرتن له بر فکروغم و خیال.
لیوکوردن :	لیو هلقرچاندنی ساوا پیش گریان.
لیوه :	پهل، پلم +
لی وهستانه وه :	تماشای برین، تماشای نه خوش +
لیوه هلقرچاندن :	لیو تیک نان و هوو گرژ کردن، له بهرینز یان له برینزاری.
لی هستان :	هوس بزوتنی پیاو به دیتنی ژنیک : (لای به لئی هل ناستی) +

پیتھی م

- ماتہ : ہملات، پوولہوردہ یان مازوویہک کہ ہمرکام لہ
یاری کمرانی کہ لایین دای دھکن.+
مارپنچ : ہر شتیکی خواروخیج.+
مارمڑ : بہ سیگارکیشیک دھگوتری کہ ہموو نووکہلہ کہ
قووت دھدا.+
مارڈ : چوریک قوماشی ہری ژنان بوو.+
مازوویہردان : بہ رڈی نیوہراستی ہاوین دھگوتری کہ لہو
رڈڈا مازوچنین نازادہ.
ماشتن : بریتی یہ لہ تہراو کردنی خواردنی سہرسفرہ:
(سفرمکی ماشت)+.
ماشتنہوہ : مالینہوہ، خہ لاس کردنی خواردن لہسر سفرہ.
ماقوڈ : برینی زورگہورہ لہ لہش.+
ماکاو : تہوہمشہ لہ ناوی جوقگی گہوریہ کہ ہر
دھدریتہوہ سہر زہوی یک. بہ شوینہکمشی
دھگوتری. x
مال کردن : بریتی یہ لہ مردن.+

- مالوچکه : کاییه کی مندالانه که شووریهک به دهوی
خویان دا دمکیشن و له یورد و دار سماوهر و
قوری فبرز دمکن. +
مالووسکی خرممان. مالوچک.
- مالوچک : مالوچک
مالیاوا : بؤ خبهردان له سرگهوتن له کاریک دا
دمگوتری، بؤ وینه شگر به چمد کهس له
شتیک دمگرتن نهوی دجیبینتیره هوار دمکا
« مالیاوا » +.
- مانگی : سالی مانگی، سالی قهری، نو سالی به
« محرم » دست پی نکا و به « ذی الحجه »
تواو دهی.
- مجیوری : کسب وکاری مجیور، کاری خزمهتکاری
مزگوت. +
- مجیوری : نو هاقه که مجیور ویری دمگرتی : (به نانی
مجیوری گموره بووه) +.
- مچوون : همور، تیکرا : (خرومچوونیان پوشتوون) +.
- محاسل : قاسید، « مامور » .
- مخندمک : نسپی پهن.
- مزار : داخ، نوزمت : (مراری له دلم) +.
- مهران : داریکی تول دریز و پهلک خشته له دم و
پویاران دهوی. +
- مردارمانگ : نیوان بهار و هاوینه ، شک (مردادماه) x.
- مرده : رووشالی بیری همبانه. +

- مردخوئی : پشکنینه و دووباره پستنه می بهر مکنون و شتی وا .
- مرو : برش، کپروو .+
- مروشکه قوله : ناوی چیرزکیکی مندالانه .
- مزهده : چیشتنیکه له ماش وپریره و ناوه تهماته یان سماق دروست دهکری .x
- مژدی : مهگیرانی، (ویار) ی فارسی .
- مص : بزنیکه که رنگی گونی سوور و رهش بی، نه می گونی خال خاله پوشه .x
- مست لهچاودان : کاری کوتوپر .
- مسته : سووکله ناوی مسته فایه .+
- مسکی : ناوه بز ژنان .
- مقاری : مقاو، نه خوشی یه کی ناژله .
- مکوپ : سوور له سر نه زهر ، (مُصر) .x
- مل : باریکایی پینش سر له هر شتیک : (مله کووله که) .+
- مل پادان : سهریادان، سهره نسوور پاندن .+
- منال بازاری : کاری مندالانه .
- منال و معزن : بهمانای گموره وچووک یان ورد و درشته، نهک منال و کال .x
- منجه منج : قسه جوین، قسه بهراشکاو نه گوتن : (نه م منجه منجهی ناوی ، راست و پخوان بلنی چت دهی) .x
- منگاندن : له بن لینهوه قسه کردن .x

مور :	بزنی رشانگ، نژی مرمز.+
موکوپ :	سور لاسر بیروا، (مُصرْ) x.
مترق :	دارد هستی ناستور.+
مترق :	بریتی یه له نندامی شرمی پیو.+
مترلنوز :	مترلنوز.
مهجووراوا :	گرمکی فقیرنشین، خانووی به تنهک و تلپس، (حلبی آباد) ی فارسی.
مهجوومه :	سینی.
مهجی :	سووکله نای مینج : (خجی و مهجی واته خجیج و مینج).
مهجووس :	یاری یکه به تختنرد دهری.
مهخته :	پوونیکه که خاوین ملک جیا له بههری ملکانه لاسر موچپی دادنی.+
مدار :	گوزهران : (مانگی به هزارتمن مدار ناکم).+
مدار :	به تبایی حاوانه : (ژنکهی له گلی مدار ناکا).+
مهر :	مینگی مهر و بز.+
مهرزینگان :	ناوه بز ژنان.
مهوس :	وشهیکه له کاتی جووت کردن دا بز گاجووتی دملین مانای نهویه داگهری بز لای بهروه. x
مهرگی موهاجا :	مهرگی لهنکار، دل راوستان، (سکنهی قلبی).
مست کردن :	سرخوش کردنی که سیکی غیری خلوت، نارفق دهرخوارد دان.+

- مستوره : ناوه بز ژنان. +
- مشکله : کوللمیه کی شینی زور گهرهیه. x
- مکات : میقداریک گنم که خاوهن ملک جیا له دهوودو له جووتیاری دستاند. x
- ممکوله : ممک مژه. +
- ممکه : جینگای نهوت لی دهرچوونی پیرامیز و چراتوږ (پستانک). +
- منجهنیق : ناوری به کجار زور. +
- منی : ناوی رحمت بوون، شههوت. +
- میتروله : نهمپنی زور ورد، رشک.
- میچک : میشک : (هیندهی گوت میچکم چور). +
- میچکه : بریتی به له پیایو تبیبات ژن، ژنانیله.
- میراودهلی : عمشیرهتیکن له پشدر له کوردستانی عیراق.
- میرووله کردن : سهرتای وکول هاتنی ناو. +
- میز : کووتی حمیوانی. +
- میزاو : کووت دانی زهوی بهوه که سهرانگولک بدریته دم ناو و بهسر زهوی دا بلاو بکریتهوه. +
- میزاو کردن : نیسهال بوونی مالأت له سهرتای بهاردا که گیای شلک دمخوا و نیشانهی نهمیه که گیاشینکه زور بووه.
- میزاوشوتن : میزاو لی شوتن، کووت دانی زهوی به ریځگای میزاودا.
- میسکین : ههزار، ندارد.
- میسکین : رمعیات.

میشگره

بالداریکه.

میش لى دان :

کرمى بوونى بهرى بیستان.

میمل

مله، دهعبایهکی بهزهره نیو بیستان دهکیلى.

میوژه

نور دهنکه تری یانمى به هیشوو تری بهکوه

وشک دهن.

پیتى ن

- نارنجه : گۆرانی يەکی کوردی یه .
 نازه : سووکله ناوی نازدار .+
 ناسر : ناوه بۆ پیاوان .+
 ناشتا : چىشتهنگاو .
 ناوبویر : ههلاواردنی يه کێک له شتىک یان کارىک :
 (بىگاری به ههمووان کربوه بى ناوبویر) .+
 ناوپاره : نۆپاره، نۆی تریک و چهپک .+
 ناوخوان : ناوچهیکه له کوردستان : (خواجه لهم کهله زوو
 بمخهیته بان ، بمخهیته بهینی شلیر و
 ناوخوان) .+ « فولکلور »
 ناودان : ریزیک دهنکه گهنم که له گولهگه نمی زۆربه
 قهرت دا پهیدا دهی .+
 ناوک کهوتن : بریتی یه له ترسان له شتى لهنگاو .+
 ناوک هاتنهوه : بریتی یه له ترسانی لهنگاو .+
 نکولی : لاری، سهپینچی، « مخالفت » .+
 نگادینى : نگاداری، ناگاداری .

نمک تال :	نم کسمی چاکه دمکا و خهک چاکسی له چاو ناگرن.
نمک سویر	نمک تال.
نویهند	گایه که نر سال جوتی پی کرابی.
نوسانسه	گیرسانسه.
نوسک :	نيسک، کمینک، کمو سکیهک.
نۆکه زهردک	نۆکه زهردک.
نهبهگه :	بینجوه نارملیک که هینشتا ژمکی نه خوارده.
نخه نهخته	ناوی گزانی یه کی کوردی یه.
نهرمکه :	گزشتی نهرمی بی نیسک.
نهرمه نهرمه	ناوی گزانی یه کی کوردی یه.
نهل :	قسسی خوشی بیکهین هین.
نهل :	هزمن، پال پیوهنان : (دیه بهر نهقلان).
نهورچ :	نهورچک.
نهورچک :	نهورچ.
نهبیت :	بهدفه، بهدنه خلاق.
نهبیتی :	بهدفه ی.
نهمام :	ناوه بز ژنان.
نهمام :	داری ساوای نوو سنی ساله.
نهمام ناشتن :	چقاندنی نهمام و داری تازه.
نهرنهژی :	ژیان به ههژاری و دهمکورتی.
نهریس :	نهریس، نهریست، بی گوی.
نیخه :	دهنگی گهرو که به زهممت بینه دهی.
نیخاننخ :	نیخی زور.

- نیرۆک : خورایی چۆم، زفدایی چۆم.
- نیره : نیرگه، کاریته.
- نیرمکەر : وهستای مهشکمی دار. +
- نیرهو : زفدایی چۆم، خورپینی چۆم. +
- نیشان : ۲۰ رۆژ له خاکه‌لنوه و ۱۰ رۆژ له بانامه. +
- نێوێژه : ددانی دووسالی بۆ یه‌کسم. +
- نێوهند : نێوهراست.
- نێوهدهرهه : به‌ناویانگ.
- نێودار : خیار یان ترفۆزی یه‌ک که ده‌نکی زفد تی دا
بی. +
- نێودان : نێومه‌، نێو میگل. +

پیتی و

- دیواری وشکه کلهک بز هر مهبستیک. x : وارش
 لیدانی زیاتر له دانمیک : (واغین به گوینز ،
 به مازو یان هر شتیکی خر دهکری به لام
 شتره که کهللا هاوینژرا لانی کم بوودانه
 بنگینوی . نهگینا کایه دهریتسه دهستی
 حریف) x.
 پارچیهکی تنکه هر رنگیک بی نهک تنیا : وال
 پهمیی. x
 کا و گزدهی گیزه کراو، موقابیلی به باقه : ورده
 بهستراو. +
 دهنگی تیژ تن پهرین : (ورشیهکی لی مات و
 به لام دا تن پهی) +.
 بریتی یه له زفدخورد. : وردگن
 سرسوورمان. : ورممان
 تم و مژی سرچیا له زستان دا. + : وره
 دهنگی میش. + : وزه

- وشكه : بهشى نزاوى مەرومالات كه به جيا دەكرىته
بەر شوان. +
- وشكەشيو : نەم ديو نەديو كردنى سەرىنچ بۇ نەوى ديوى
خاوينى دەرکوى. +
- وۆله : وشى لى خورپىن و دەنگ دانى گۆلەك. +
- وہەردان : شتىك دانە بەر شتىك بۇ نەوى نەكوى :
(كارىتە داھاتىبوو، كۆلەكەم و بہەردا). +
- وہەرگوتن : لەبەر پارانە : (زۆرى و بہەر كەوتەم لە گەلم
نەمات). +
- وختا وخت : شەر و زۆڤىكى تەواو : (وختا وختىك ژانى
بەرىنەكەم نەشكا). +
- وھدىن : بەدىن، دىندار. +
- وھرام : مەرام، پىنويستى : (بۇ وھرامى كارى خوى
نەبى ناسمان ناسى). +
- وھرىون : چوونى بىنچووە گەل بۇ نىوېان و مژىنى شىرى
داىكىيان بى رازى بوونى خاوەن. +
- وھرتاخ : شخەل، نەمامى ساواى دارى جەنگەل. +
- وھرگىران : قەبۇل كران لە مەدرەسە يان لە ئىدارە.
ماخەولى وھرگرتنە. x
- وھرگىرانە : بۇ جارى دووھەم وھرگىزان. +
- وھرگىل : ناوى گوتدىكە لە ناوچەى رەبەت. +
- وھرىنان : دەست تى وھرىنان ، بە دەست دەرەدان :
(دەستم دەقەدى وھرىنا).
- وھۆزە : جۆرىك قالىچەىە كە دەرەا و وھۆزى لى دى.

وهرز :	نیشانه‌ی جنس : (نیره‌هرز ، منیرهز) +.
وهرزندی :	نهرزیت و نازار.
وهرستاخاله :	بنه‌ماله‌یه‌کی ناسنگهرن، به هه‌موو ناسنگهریک نالین وهرستاخاله x.
وهرستانهوه :	لی ټوانین : (دستم برینی لی پیدابووه، لینی وهرسته داخوا تنی ده‌گی چیه ؟) +.
وهرست :	جوری تفهنگی برنویه.
وهرست :	ناوه بو ژتان.
وهرشان :	ته‌کان، لیکرانوهی بهر : (گوریزمکان وهرشان)، ټراوهرشان +.
وهرشانندن :	به‌ری دار لیکرینه‌وه، راوهرشانندن : (گوریزمکانم وهرشانند) .
وهرشبهه :	وهرشی دهرکړینی که له دهمفل ودان یان هه جی یک x.
وهرشک :	وهرشک، وهرشقی، جانهریکه له تیره‌ی پلنگ و به‌ر x.
وهرشین :	هاوړژ : (دست وهرشین ، لووشک وهرشین) .
وهرشین :	ټاټله‌کین، ته‌کین : (گوریزوهرشین) .
وهرقا :	ماندوویوو ، تی گیرا +.
وهرقان :	وهرستان، ماندوویوو.
وهرقان :	تی گیران، لی نه‌زانین : (نامی دهموینده‌وه له نیوهراستی دا وهرقا) .
وهرکردن :	کردنه‌وهی شتیک که به‌ستراوهرته : (گری یکه وهرکه ، نه‌سپه‌که وهرکه) .

وکرین :	ئاگر کردنوه، ئاگر هه لکردن : (ئاورمه ومه سه رمايه).
وکرین :	ئاوه لا کردنوه : (دمرگا که ومه).
وه لا :	بهولا وه بچو. +
وهنجا :	نهمجار، دهی جا.
ویدهرهپ :	دهنگی رۆیشتنی بهردینک که هاوینژداوه. +
وی کۆتن :	له بهر پارائنه : (زۆری وی کۆتم له گهلم نهعات). +
ویژ :	عمودال : (واچاکه به جیم بهینی ، هه رخوم ویژ بم له شوین خینی). + « هه ژار ،
ویژول :	نوعینک دار به پرویه. x

پیتھی ھ

ھاتنھسەرچۆک : بېزین نیه، ئەرپه که یهکنگ بۇ جوابی
کسانی دیکه نیته سەر چۆکان و به لپیروی
قسه دمکا. x

ھاکیو : ھریپنا : (ھاکیو گمیشته ئیره) +.

ھالو : لی پینچراو : (لاولوی له دار ھالو) +.

ھاوارتلهمن : خراپت لی قوماوه، و عزت خراپه. x

ھاوارتلهمن : تانوت لیدانه بۇ کسیک که به ناهق خوی

نخوش دمکا یان کاری له دست نایه.

ھاوارملهن : وشلی کسسر دهرپین بۇ وزعی خراپی

گشتی یه : (ھاواره له من زستانهکی سهفته

کس مالاتی بۇ نامینی). x

ھاوال مندال : پزدانی ئن.

ھاوجا : ژنی دوویرایان بۇ یهکتر.

ھاوجی : ئن بۇ میزد و میزد بۇ ئن. x

ھاوالقانه : ئاوال بووانه.

ھایدی : وشهیکه بۇ دهرکین دمگوتری. x

هۆراندن :	هۆر هۆر کردن.
هۆرمز :	گیاهی که به هاری به سوور دمکریته و دهخوری، به گهرهی مژمه، گۆزوان.
هولاندن :	دهنگی بریزی بنیادم: (دهرویش هولاندی) +.
هۆله :	میچی خانوو.
هۆله :	ئو داره وردانهی لهسمه دارهراوه داوژرینه خانوو. x
هۆناو :	هۆندراوه، به پهنه کراو.
هۆیان :	هۆگان.
هوی ها :	وشهی دهنگ دانی نهمپ و ماین بۆ دهکردن.
هوی ها :	هوی ها، وشهی سهروهرمان.
ههرمش :	له تینوان وشک ههلاتوو. +
ههرمن :	تغیا من. +
ههرمینشک :	گۆشتی باش کولۆ به ئاوی کسهه. +
ههرنین :	ئهرنین، چنن به بن سهروهرهی. +
ههژگ :	لکهاری وشک که قرژوقالی پینوهی. x
ههژگهل :	لکهاریک که برابن و گهلای پینوهی، وشک یان تهپ. x
ههستان :	زۆربوونی ئاوی پووهار. +
ههلبهزینهه :	سلهمینیه. +
ههلبهسیندراو :	ئو شتی به شتیکی دیکهه پال دراوه.
ههلبهسیندراو :	ئوهی بۆ ماوهیک وهلانراوه.
ههلبههلب :	پهلبهلب. +
ههلبتاندن :	رووت کرینهه له لیباس یان له موویان له

گه لاولک. x

- هملتوتته کان : تعنيا بږ سڅگ و گورک و رڼوى به کار دى.
 جوړنک دانښتنه که قوونى له سر عمرزى په
 ودمستى هملپه ساروون. x
 هملپزدابېز و له گيران نه ماتن.
 هملخواستن، له سره وه داوا کردن : (تاوات
 هملدمخوازم).
 هملداشتن : لاپښ کردنى که سينک به نه منقسمت : (نهر
 کابرايى بږ کوڼى هملداشت ؟). +
 هملدانوه : لاسرپهک که لکه کردن : (نهر هموو گهنمى
 هملداو هتوره که چى دملنى تانى خوم نيه). +
 هملدران : کوڼکړانوه : (خرمان هملدران). +
 هملدران : وڼ کوټن : (شق تپه لدران). +
 هملدران : له خواروه بږ سمرى دران. x
 هملدره هملپ : له خواروه بږ سمرى زږد جار دراو. x
 هملسان : رهپ بوونى نالته پياو. +
 هملست : هاتوچږ : (هملستى زږد لاسره واته خلکى
 زږد پندا دهر او). +
 هملسوږ : بنيادهمى چالاک. +
 هملقنه : لڼکروه : (سره ملقنه).
 هملکران : بهر هڅوږد برانى نالا : (نالا هملکرا). +
 هملکراندن : شتيکى کم ليزانين : (شتيکم لى هملکراندوه). +
 هملکشان : بهر هڅوږد چوونى نرخ : (گهنم هملکشاه
 واته گران بووه). +

- هه‌لکشاو : مه‌ده نیه، علامه‌تیکه وەک (ا) له نووسینی
 عه‌ریی دا دادنه‌را : (کُپُیْعَصْ) x.
- هه‌لگه‌پان : هه‌نگ گۆپان : (سپی هه‌لگه‌پا، رهش هه‌لگه‌پا) +.
- هه‌لگه‌پانه‌وه : هه‌لگه‌رتن و دانانه‌وه : (هه‌لگه‌پانه‌وه‌ی بانی
 خانوو) +.
- هه‌لنیشتن : نیشتنی په‌له‌وه‌ر له جینگای به‌رز وەک دار و
 لیس x.
- هه‌لووچه‌قیسی : قیسی به‌نگه‌میوی +.
- هه‌لوسته : وێستان و ناوردانه‌یه‌کی کورت.
- هه‌لوسته : هه‌لوسته.
- هه‌له : که‌سێک که له فکرێک دا به‌ غه‌له‌ت چوو.
- هه‌لیماو : شه‌رباوی برنج یان به‌رویش.
- هه‌لیماو : هه‌لیماو.
- هه‌لباز : ئه‌لباز، ئامباز، به‌گژداچوو : (هه‌لبازی بوو له
 عه‌رزنی دا) +.
- هه‌مه‌زه‌گی : به‌ریکی دارمازوه‌یه، نه‌ک جو‌ریک مازوو. x.
- هه‌نگه‌پان : نه‌نگه‌پان، زیاد له نه‌ندازه‌ ده‌وله‌مهند بوون.
- هه‌نگل : قول، پاسک : (بن هه‌نگل یانی بن پاسک) x.
- هه‌نووین : شیلان : (پشتم نیشی، که‌میکم بز به‌نه‌وه) +.
- هه‌وت : گه‌ژ : (هه‌وت بووم) +.
- هه‌ورامانی : جو‌ری نانی ته‌نگ و نه‌رم که به‌ سیل
 ده‌برژی +.
- هه‌ورپرده : به‌ریکی دارمازوه‌یه +.
- هه‌وره‌بان : جو‌ری کلورفۆنه‌یه که له خواره‌وه فراوانه و له

سەرى چووک دەيتتە. +

ناونىكە بۇ ژنان. +

ھەشەنگ، ئاژۇلى شىروشك كرىو پىش
وخت.

خوار، بۇ مل و بۇ دار و ھە شتىكى خوار
بەكار دى. x

رەشانى: (ھەرقى خوارىبوى مېنايە) . +

ھەرى :

ھەشىنگ :

ھىس :

ھىنانى :

پیتى ی

- یەكبهی : قوماشینكه لاسەر یەك قەر قەر نەكرابی. x
- یەكدهس : یەكدهست، خاوین، ناتینكەل. +
- یەك شەرە : ئەرپەخرەمی شەر بارپووە و تۆز و خۆل بۆزی
نەكروە (هەروختی سال بارییی) x.
- یەك قسە : بی موعامەلە و چەند لێدان. +
- یەل گوان : یەكەل گوان، ئەر بزن یان مەرە كە گوانینکی
خراپ بوویی.